

Mladočehi in Jugoslovani.

Z nova se govori o tem, da se jugoslovanski poslanci v državnem zboru združijo v poseben klub, po tem klubu pa s klubom Mladočehov, in ko bi izostali Slovenci, pridružili bi se pa sami hrvatski poslanci Mladočehom. Ker so jugoslovanski poslanci razun 2 ali 3 divjakov doslej v klubu konservativcev, bi se število členov tega kluba skrčilo; povod zato pa bi bil sedaj ravno v tem, da je klub konservativcev prezrl dolžnost, ki jo je imel v zadevi poslanca Špinčiča, in je s tem zajedno zaviral jugoslovanske poslance, da niso sami dosegli ničesar na to stran.

Zveza jugoslovanskih zastopnikov ni še izvršena, a izvršiti bi se bila imela uže takoj ob začetku sedanje zakonodavne dobe; pričakovati je, da se izvrši prej ali poslej, tudi ko bi se zasnoval samo začetek za toliko potrebno zvezo pri sedanjih sestavi zbornice državnih poslancev. Naravno pa bi bilo, da bi bili, razun Poljakov, vsi slovanski državni poslanci združeni v enem klubu, analogno, kakor so na pr. nemški liberalci iz vseh dežel in krajev združeni v nemški levici. No, velik napredek bi bil uže v tem, ako bi vstvarili jugoslovanski zastopniki svoj klub, in bi ta klub složno postopal z mladočeškimi klubom.

Vzrokov in razlogov je toliko raznih in važnih za tako zvezo mladočeških in jugoslovanskih poslancev, da tu ne moremo naštevati vseh, še manj pa razlagati, opomnimo pa, da važnost teh vzrokov in razlogov je mnogo silnejša, nego vse to, kar navajajo konservativci, sosebno slovenski, proti Mladočehom, torej proti zvezi slovenskih poslancev z Mladočehi. Argumenti za zvezo z Mladočehi kar uničijo nasprotna dokazovanja od strani slovenskih konservativcev.

Pri Mladočehih je prva in najvažnejša lastnost slovansko mišljenje in stremljenje, da bi se to mišljenje utrdilo med njimi. Kakor pri pojedincih, razvija se to mišljenje tudi pri Mladočehih bolj in bolj v pravem smislu. Torej napravljene mišljenja ali glavni pravec,

za katerim stremi mladočeška stranka, je glavna in bistvena lastnost te stranke, vsled katere zasluži simpatije drugih slovanskih strank, in vsled katere je vredna, da se jej približujejo sosebno drugi slovanski, torej tudi jugoslovanski zastopniki.

S tem ni rečeno, da bi program, taktika ali postopanje mladočeške stranke tu pa tam ne potrebovali popravkov ali korektur; ali vsi nedostatki v tem pogledu se dajo spremeniti in popraviti na podstavi občega, mišljenja in glavne smeri te stranke. Mladočeški klub je sedaj osamljen; ravno zaradi tega gleda jedino na sé, torej tudi ne spreminja postopanja, katero določuje in ukrepa sam, sam za se in po svojem spoznanju. Ko bi se pa pridružili mladočeškemu klubu tudi drugi slovanski zastopniki, bi ti vplivali sosebno na taktiko, kakor bi ugajala vsej zvezi.

Gledé na Jugoslovane je pa možnost o spremembi taktike glavna stvar. Kajti program ali materijalne točke stremljenja mladočeškega kluba se zlagajo s programom jugoslov. zastopnikov. Mladočehi, kakor hrv. dalmatinski in istrski zastopniki, poudarjajo sedaj svoje zgodovinsko državno pravo; poleg tega prava stremé oboji posebe za izvršenjem narodne enakopravnosti, dasi je poslednja obsežena v državnih pravih. Iz tega je razvidno, da ločijo taktiški dosežanje državnega prava od narodne enakopravnosti, in da torej ne prezirajo važnosti poslednje točke, ko bi se mogla doseči posebe in poprej, nego državno pravo. Slovenci pa poudarjajo pred vsem ustavno narodno enakopravnost, vjemajo se torej s programom hrvatske in mladočeške stranke v drugi glavni točki, in ko bi se pridružili prvima, mogli bi vplivati na taktiko, po kateri bi najprej skupno stremili za izvršitvijo narodne enakopravnosti zakonitim putem. Ker pa so tudi Slovenci po hrvatski pragmatiki sankciji historijski narod, utegnili bi oni, ako bi ne šlo drugače, ukloniti se taktiki Mladočehov in Hrvatov ter skupno z njimi potegovati se

za izvršitev češkega in hrvatskega državnega prava. Tudi po tej poti se dá doseči narodna enakopravnost, dasi težavniše, in smo mi še vedno preverjeni, da zveza mladočeške stranke s tu mišljenimi Hrvati in Slovenci se konečno odloči za taktiko, po kateri bi najprej skupno stremeli za izvršitvijo ustavne narodne enakopravnosti.

Po takem materialna stran programa Mladočehov, dalmatinskih in istrskih Slovencev ne nasprotuje programu Slovencev, temveč ga popolnjuje, ko so Slovenci doslej zanemarjali ravno zgodovinsko državno pravo, katero se dostaja tudi njih, in katero pravo jim v najnengodnišem slučaju utegne pomagati, pri sopomoči mladočeških in hrvatskih zaveznih strank.

Mladočehom očitajo raznovrstni in sosebno slovenski konservativci hud liberalizem. Na to je odgovoriti, da tudi Mladočehi nimajo časa, baviti se sedaj z liberalizmom, in so po skušnjah vedno modrejši, vsled katerih delujejo vedno bolj izključno jedino za izvršenje narodnega programa, ki obseza državno pravo in ustavno narodno enakopravnost. Poleg tega ne more biti mladočeški liberalizem niti konservativcem toliko nevaren, ko, v soglasju z njimi, pobija izrodke liberalizma, kakoršne je pognal liberalizem nemško-liberalne stranke.

Liberalstva v smislu gospodovalnosti in separatistiške sebičnosti Mladočehi ne pripoznavajo. S takimi liberalci, kakoršni so Mladočehi, združevati se, je še vedno častnejše, nego pa s poljsko frakcijo, katera se je družila in se sedaj zopet druží z nemško levico. Ali je častnejše morda, da se družijo slovenski konservativci s poljsko frakcijo, katera jih je zapustila pri glavnih točkah konservativnega programa in se druží sedaj z nemško levico, katero, kakor Slovani v obče, pobijajo vedno tudi konservativci slovenske in nemške krvi? Ali je morda častno, da sedé slovenski konservativci v klubu drugih konservativcev, kateri pomaga sestavljati večino v državnem zboru s pomočjo nemške levice in z njo združene poljske frakcije?

Mladočehi so toliko „liberalni“, da bi ne zapuščali svojih zaveznikov, kakor dela poljska frakcija, katera se razločuje od menčesterske nemške levice jedino v tem, da je kramarska po politikovanju, v tem ko je nemška levica kramarska po mnogih svojih členih tudi po svojem kapitalistiškem poklicu. Poljska frakcija je vedno separatistiška, v tem ko Mladočehi poudarjajo slovansko vzajemnost, in so oni, kakor celó Staročehi, potezali se vedno tudi za Slovence in druge avstrijske Slovane sploh.

Mladočehi imajo tudi gledé na zunanjo politiko svoj slovanski program, in se zlagajo izrecno z njimi tudi pristaši hrvatske stranke prava, v tem ko poljska frakcija tira na znotraj in na zunaj protislovansko

politiko. Ali je častno morda za slovenske konservativce, da še nadalje podpirajo tako frakcijo, v tem ko ne prenehajo črniti mladočeške stranke?

Trdijo, da Mladočehi so osamljeni; istina je to, ali osamljeni niso zaradi tega, kakor bi ne mogli dobiti zaveznikov, ampak *ker se držé slovanskega programa*. Kaj bi jim pomagalo, vezati se s strankami, katere imajo neslovanski program, in s pomočjo katerih bi ne dosegli nikdar nič odločilnega izmed uslovij, neizogibno potrebnih za obstoj in razvoj vsakega naroda, sosebno pa majhnega, kakoršni so slovanski narodi v Avstro-Ogerski v obče? Vse zveze Staročehov so vedle naposled le do — punkcij, in ravno takega kavdinskega jarma se sedaj Mladočehi izogibljejo in, kakor se je nadejati, mu se tudi izognejo. Sreča velika je to za avstrijske slovanske narode, da je vsaj jedna stranka med njimi, ki se drži slovanskega mišljenja in programa; ona je na pravem stališču, ko ne išče zvez, da bi v plačilo za take zveze popuščala svoj program in bi s tem uničevala sama sebe. Ona zahteva po pravici, da, kdor hoče družiti se z njo, mora sprejeti glavne točke njenega programa. Torej je osamljenost mladočeške stranke samo dokaz, da doslej drugih pravih slovanskih strank ni v državnem zboru, in da ni bilo doslej niti pojedincev, ki bi bili odločni dovolj, da bi stopili v zvezo z Mladočehi.

Vrhu tega ni mladočeški klub zaradi svoje osamljenosti takó slab, kakor hočejo natvezavati njegovi nasprotniki in sosebno tudi slovenski konservativci. Pred vsem je njegova moč in veljava moralna, kajti on dejanski zastopa narod, ki šteje več milijonov duš češko-slovanskega naseljenja. In češko-slovanski narod pomenja po zgodovini, geografskem položaju, sedanjem kulturnem razvoju in materialnem stanju mnogo več, nego kako drugo številniše naseljenje naše države. Na zastopnike takega naroda ne bode možno dolgo gledati s preziranjem.

Nasprotno pa poljska frakcija ne zastopa dejanski mišljenja velikih narodnih množic, in narod poljski sam je mnogo ubožniši, nego češki. Ako je poljska frakcija vplivna in močna, je to ne po lastni veljavi, ampak po milosti, katero uživa iz posebnih političkih in celó internacionalno-političških vzrokov.

In ali je morda klub konservativcev sedaj, ko odločuje nemška levica v družbi s poljsko frakcijo, močnejši, nego osamljeni mladočeški klub? Ali ni povedal dr. Ferjančič na javnem shodu, da Slovenci sedaj ne morejo doseči ničesar, in da po največ varujejo to, kar so dosegli poprej? Dasi pa je klub konservativcev onemogel v dosezanju drobtin za Slovane, je pa vendar z druge strani toliko krepak, da podpira nemško levico in poljsko frakcijo, in da je torej takó jeden glavnih moralnih faktorjev, kateri podpira

vzdrževanje Slovanom avstrijskim neugodne politike. Ali je torej častnejše in ugodnije sedeti v takem klubu, ki veže roke slovanskim členom, da ne morejo doseči niti toliko, kolikor bi dosegli, ko bi bili sami za se v posebni zvezi?

Na pomoč Čehov so Slovenci navezani, in tudi Hrvati bi ne bili toliko pogumni in vstrajni v borbah, ko bi ne bilo močnih Čehov, ki so se vedno potegovali za Jugoslóvane bolj, nego pa poljska frakcija. Pomoči teh Čehov bi slovenski poslanci takoj prosili, ali bi se brez dvombe ž njimi zvezali, ako bi bili močnejši v državnem zboru, nego so sedaj. Ali je to dostojno, da Slovenci pritekajo k Čehom samo tedaj, kedar jih potrebujejo, v tem ko jih puščajo osamljene, dokler se ne izkopljejo iz te sedanje osamljenosti? Tako postopanje je sebično, nehvaležno, in je popolnoma na stopinji postopanja poljske frakcije, ki se suče vedno po vetru in okolo teh, kateri imajo uže dejansko nadmoč ali pa nado, da dosežejo tako nadmoč. Ako je kaka stranka nehvaležna, je to gotovo današnja skupina slovenskih državnih poslancev, ki pušča Mladočehi osamljene, in to še zaradi tega, ker se drže Mladočehi slovanskega programa!

Slovenski in tudi hrvatski poslanci v Hohenwartovem klubu ne morejo sedaj doseči ničesar, tembolj pa se soudeležujejo krivde, ki jo, kakor smo omenili, v obče nadaljuje klub konservativcev, da se še nadalje vzdržuje protislovanska politika.

Ni na tem, da bi zveza z Mladočehi takoj kazala vidne, materialne vspehe; pač pa je na tem, da se spremeni dosednji neugodni sistem v obče, in sosebno tudi notranje politike. Ta notranja politika je bistveno jedna in ista od leta 1879, in sedanja sestava državnega zbora ni bistveno ničesar spremenila ali poslabšala. Razlika je jedino v tem, da so se Mladočehi postavili po robu tej obči politiki. Niso torej krivi oni sedanje politike, ki je stara, specijalno stara od leta 1879. Mladočehi so začeli le oči odpirati svojemu narodu in drugim avstrijskim Slovanom. Ni res, da je vlada pričela še le zastran Mladočehov drugačno politiko; ta politika je po principih nespremenjena od l. 1879.; saj je imela osrednja vlada moč in priliko, odločiti se za češki notranji jezik in za postavljenje punktacij v pravem smislu čl. XIX. Tega vlada ni storila niti pozneje, ko je šlo za izpolnjenje poslednje nade Staročehov. Mladočehi niso krepki toliko iz samih sebe, ampak ker je vlada ostala pri stari politiki, s katero niso mogli Staročehi doseči ničesar, in so dosegli najmanj pri -- punktacijah.

Mladočehi torej delajo na preobrat dosedanje notranje politike, in taki stranki torej ni očitati nevspehov; kajti ona pripravlja z vsakim korakom pot do preobrata, in to je za bodočnost, na korist državi in narodom, večega pomena nego vse dosedanje drobtine, katere so

priporile vse stranke na desni od l. 1879., in večega pomena, nego bi bile še toliko povečane in pomnožene drobtine v naslednjih dobah pri nespremenjenem tiru dosedanje obče, torej tudi notranje tostranske politike.

Kdor se po takem združi z Mladočehi, ne bode mogel naštevati materialnih vspehov v smislu dosedanje oportunističke in neslovanske politike slovanskih poslancev na desni državnega zbora, pač pa bode pomagal v preobračanju sedanjega napravljénja, da napoči doba, ko pridejo tudi Slovani do jednake veljave, kakor drugi narodi. V tem smislu je želeli, da se jugoslovanski državni poslanci združijo s klubom mladočeskim v državnem zboru.

Pomisleki, da bi prišla vsled zveze jugoslov. in mladoč. poslancev nemška levica na krmilo, niso veljavni. Vladalo se je in vlada se sedaj v smislu nemške levice; ta je gospodovala do 1879 formalno in dejanski, a gospoduje prav za prav bistveno nepretržno dejanski tudi sedaj in od l. 1890 bolj, nego kedaj. Ako bi bilo vladi v resnici do tega, da bi ne prišla levica tudi formalno na krmilo, zatreti ali zmanjšati bi jej bilo pred vsem vpliv Poljakov in dati veljavo takim zastopnikom narodov, ki imajo zares množice narodov za seboj.

Nemški levici, dasi hlepé pojedinci med njo po ministerskih sedežih, ugaja sedanji sistem, sedanje dejansko vladanje v njenem smislu mnogo bolj, nego ko bi gospodovala tudi formalno. Nemški nacionalsci tudi zaradi tega nasprotujejo, da bi vladala nemška levica tudi po imenu. Nemški levici in nemški nacionalski stranki ugaja sedanji sistem uže zaradi tega, da poleg ugodnega položénja morejo nemški levičarji in nacionalsci opisavati stvari sosebno po zunanjih velikonemških listih, kakor da bi nemške stranke morale biti v opoziciji, ali kakor da bi zastran nalašč izmišljenega „slavizovanja“, id est slovanjenja krajev s slovanskim naseljenjem, trpela nemška narodnost. Tako pačenje javnega notranjega in zunanjega mnenja donaša neizmernih dobičkov takim opozicijskimi nemškimi strankam, in ti dobički bi odpadli, ko bi zasedla nemška levica poleg itak mnogih sedanjih še ostale ministerske stole. Tudi ni mednarodno položénje tako, da bi mogla nemška levica dolgo vstrajati na krmilu pri sopolmoči poljske frakcije; kajti obe ste v pogledu na zaresno in obsežno zastopanje naseljenja ali narodov bolj fiktivni, nego vsaka druga stranka. In, kar bi bilo neizmerne moralne vrednosti, slovanske stranke bi v državnem zboru ne mogle več podpirati protislovanske politike, kakor delajo to sedaj, ko slepé javno sebe in po njih zastopane narodnosti.

Slovanske stranke bi se začele zavedati svoje dolžnosti, in večino sedanjih oportunističkih poslancev bi volilci slovanskega naseljenja odbacili ter zamenili z drugimi. Slovanska opozicija bi nastala proti formalnemu vladanju nemške levice, v tem, ko ta opozicija, razun

Mladočehov, sedaj, pri dejanskem vladanju iste nemške levice, spi jako mirno. Slovanska oživljena opozicija, za katero — brez vštevanja Poljakov — bi stalo kakih 12 ali 13 milijonov slovanskega naseljenj, bi pač vplivala toliko, da bi nemška levica, pri sedanjem mednarodnem položaju, ne mogla več postopati takó svojevoljno, protiustavno in teroristiški, kakor v dobah do 1879. leta.

Po takem se formalnega vladanja nemške levice ni bati, tudi ko bi res nastopilo začasno, in takó odpadejo na vse strani vzroki ali razlogi, ki bi govorili proti zvezi jugoslovanskih poslancev z mladočeškimi klubom v drž. zboru. Pač pa dokazujejo najveljavniši vzroki in odločilni razlogi za tako združenje.

Čim preje pride do take zveze, tem prej in vspešneje bode možno delovati na preobrat sedanje obče in

Kranjski „konservativci“ in „administrativna pot“.

Glasilo kranjskih konservativcev slovenskega rodu dobilo je ob zatožbi pravosodnega ministra grofa Schönborna po Mladočehih povod ne samo, da zagovarja one kranjske poslance, ki so glasovali proti Mladočehom, ampak da se poteza, v soglasju s poslancem Klunom, za deljenje sodnijskih okrajev po narodnosti, specijalno za Štajersko in Koroško, administrativnim potom. Priznava pa, da bi bil potreben izvršilen zakon člena XIX. drž. osnovnih zakonov, samo da ne vidi možnosti za tako izvršenje, češ, da štajerski in koroški Nemci bi se upirali omejevanju zakonitim potom v deželnih zborih, Čehi vsled svojega državnopravnega stališča pa bi ne potegnili s Slovenci, da bi se sklenil tak izvršilen zakon v državnem zboru. Iz takih premis izvaja posledico, da ne ostaje Slovincem drugega, kakor potezati se za deljenje sodnijskih okrajev po narodnosti na Štajerskem in Koroškem „administrativnim“ ali „odredbenim potom“. In poslanec Klun nekako skrivnostno kaže na slučaj, da pride vprašanje v takem smislu za Slovence morda kmalu na dnevni red. „Slovenec“ se uadeja, da takim „odredbenim potom“ bi se ločila ozemlja slovenska in bi takó dovedla do posebne skupne uprave za Slovence, torej tudi do tvorbe nadsodišča v Ljubljani v smislu slovensko-hrvatskega shoda Ljubljanskega od l. 1890.

Mi priznavamo, da tako ponižanje do „odredbenega pota“ se popolnoma zлага z dosedanja politiko slovenskih državnih poslancev v obče in kranjskih konservativnih poslancev slovenske krvi še posebe. Kajti ti poslanci niso se doslej pospeli više, nego do prošelj, da bi dosegli kako mrvice za slovenski narod administrativnim potom, in niso prišli oni do današnjega dne do načelnega ločenja narodno-politiških in drugovrstnih političkih vprašanj, ter da bi se zavestno in načelno drugače ravnali pri prvih, kakor pa pri drugih. Ti poslanci in ti kranjski konservativci so se družili v prejšnjih dobah s poljsko frakcijo in takimi strankami, katere so ali uže po krvi neslovanske, ali pa tirajo iz po-

specijalno notranje politike. Slovanski in sosebno slovenski konservativci bi morali celó podpirati tako zvezo, ko so sami onemogli, in ko vidijo, da zveza poljske frakcije in nemške levice bi le utrdila nadaljevanje tudi njih konservativnim težnjam nasprotujoče politike. Toda od slovanskih in sosebno slovenskih konservativcev ni pričakovati take podpore; njim je dejansko vladanje in sedaj tudi dejansko podpiranje nemške levice in ž njo združene poljske frakcije prijetniše in ljubše, nego pa delovanje za preobrat, ki bi ugajal očitno mnogo bolje državnim in interesom vseh narodov. Zato je slovanskim, specijalno tudi jugoslovanskim strankam samim delati nato, da se jugoslovanski poslanci združijo z mladočeškimi poslanci za skupno postopanje.

sebnih interesov in po posebnih načelih neslovansko politiko. In še v sedanjosti dobi so slovenski poslanci v takih zvezah, katere, tudi ko bi hoteli, jim zaprečujejo postaviti se na pravo stališče sedaj veljavne ustave, toliko bolj pa, da bi kaj odločilnega dosegli s tega stališča.

Med slovenskimi poslanci je bil doslej jedino dr. Gregorec, ki je zagovarjal pravo ustavno, s tem pa tudi pravo slovansko stališče v državnem zboru, ko je uže opetovano in izrecno dokazoval potrebo izvršenja čl. XIX. ne administrativnim, ampak zakonitim potom, ne s pomočjo po obsežnosti omejenih zakonitih določeb, ampak členu XIX. podrejenih zakonov, ki bi obsežali in dosegali vse, kar zahteva zgodovina in smisel tega narodnostnega in jezikovnega člena. Dr. Gregorec se je namreč uže več nego jedenkrat potezal v državnem zboru za izvršitev člena XIX. v smislu narodne avtonomije, in se ni zbal imenovati te avtonomije ter zahtevati jo za vse narode takó daleč, kakor seza sedaj veljavna in svečano razglašena ustava s svojim členom XIX. Poslanec Klun s tovariši se ni niti približno pospel do tega v ustavi utemeljenega stališča, in poslanec Šuklje, ki je z raznih postaj svojih premičnih stališč naposled prikorakal do stališča, na katerem mu je možno soglasno postopati s poslancem Klunom, je takó daleč od ustavnih nazorov kanonika dr. Gregorca, da je poslal uže pred leti javno in pismeno — v soglasju in s priznanjem prvega nemškoliberalnega glasila — ravno nacijsko avtonomijo „v temne daljave.“

Ni čudno torej, ako tiče slovenski politiki, ki sledé poslancema Klunu in Šukljetu pod načelnštvom Hohenwartovim, še vedno na mnogo nižem stališču, nego je bilo stališče, na katerem je stal vsled posebnih zvez pred leti dr. Rieger s staročeškimi klubom, in s katerega je univerzalni lekar, znan po imenu „čas“, popihal njega s staročeškimi klubom vred. Slovenski poslanci in kranjski konservativci pa se od osode Staročehov niso naučili čisto nič, in takó se zibljejo sedaj,

pod oznanjevanjem posl. Kluna in pritrjevalnim dokazovanjem „Slovenčevim“, v sladkih nadah „administrativnih potov“ gledé na razdeljenje sodnijskih okrajev na Štajerskem in Koroškem.

Nam se pa zdé take nade, tudi ko bi se uresničile, za Slované avstrijske v obče in za Slovence posebe jako nevarne. Avstrijskim narodom je člen XIX. sedanje ustave podeljen, da se v podrejenih določbah izvrši zakonitim potom. To je izrecno zabeleženo v protokolih, v katerih so zapisana obravnavanja o posameznih členih sedanje ustave. To priznavajo tudi Nemci sami, tudi liberalni, ki so osnovali tekst sedanje ustave. To dokazujejo ravno oni, ki hočejo po Scharschmiedovem ali kakih drugih načrtih uzakoniti podrejene določbe člena XIX. Da hočejo te določbe vsiliti narodom v smislu svojih teženj, to ne nasprotuje čisto nič pripoznanju načela o zakoniti izvršitvi in govori ravno za potrebo take izvršitve. Na stališču zakonite izvršitve člena XIX. je po takem Slovanom stati nepremično, in naj se izvršitev odlaga še toliko časa, kakor doslej, ali pa še dalje.

Vse je na tem, da se Slovani sploh lotijo potezati se za pravo izvršenje, torej za izvršenje zakonitim potom. Poljaki se ne potezajo zato, ker imajo dejanski vse, česar potrebujejo v tem pogledu, dasi pride tudi za nje doba, ko jih bode zbadalo, da niso pomagali izvršiti člena XIX. za vse narode. Staročehi so poudarjali deželno avtonomijo tudi na to stran; videli pa so, da je vlada močnejša, nego njih avtonomija, ko se jim upira podeliti notranji jezik. Ako bi se bili postavili Staročehi na stališče, da nima vlada določevati pri tem, ampak poseben zakon k členu XIX., bila bi se stvar zasukala ugodniše za nje in za druge, specialno slovanske narode. Mladočehi so sicer na istem stališču dež. avtonomije, ali ravno skušnja, ki jo vidijo pri Staročehih, jih je uže zmodrila, da poleg zahtevanja izvršitve drž. prava postavljajo postulat izvršitve člena XIX. tudi in še posebe v smislu notranjega jezika.

Ni res torej, da Mladočehi niso za izvršitev čl. XIX. zakonitim potom; oni so zato in stremé poleg tega še za svojim zgodovinskim državnim pravom. Za izvršenje narodne enakopravnosti so sedaj Mladočehi in Staročehi; dà, po dr. Mattušu zahtevajo Staročehi sedaj še poprej narodno enakopravnost, nego vse drugo. In ako je uže na Češkem takó, je stremenje za izvršitvijo člena XIX. zakonitim potom še intenzivniše na Moravskem in Slezkem. Isto velja o galiških in bukovinskih Rusih, o dalmatinskih in istrskih Hrvatih in, kakor se ume samo po sebi, o Slovincih vseh pokrajin. Ako poudarjajo sedaj Čehi in Hrvati bolj nego poprej svoje državno pravo, ne govori to proti njim; kajti ravno zato, ker stremé tudi za izvršenjem narodne enakopravnosti, se oprijemljejo tudi in posebe državnega prava, ker ne vidijo pomočka, da bi se brez državnih prav izvršila narodna enakopravnost. Ako bi videli državnopravni narodi, da se hoče izvršiti narodna enakopravnost, ne silili bi sedaj toliko ravno sedaj po izvršitvi državnih prav.

Po takem niso Slovenci toliko osamljeni, da bi obupovali nad možnostjo izvršitve narodne enakopravnosti zakonitim potom. Ravno Slovincem je delati tudi pri drugih Slovanih razum Poljakov nato, da se potegnejo z njimi za zakonito izvršenje narodne enakopravnosti. In še celó, ko bi ne hoteli taktiški prenehati stremeti imenovani narodi za izvršenjem državnih prav, ostaje tudi Slovincem pomoček in pot, da postopajo soglasno s temi narodi, ne pa da bi se zadovoljevali z mrvicami, podeljenimi administrativnim potom. Saj so tudi Slovenci historijski narod v smislu podrejenja pod hrvatsko državno pravo, kakor je njim pač znana hrvatska pragmatiška sankcija od leta 1712., katera poštevata tudi Slovence.

Ako bi gledali Hrvati ali Čehi na opozicijo nemških ali drugih strank, obupali bi nad svojimi napori ravno takó, kakor se uklanjajo ti, ki za Slovence zahtevajo mrvice administrativnim potom. Ali češki in hrvatski poslanci poštevajo, da moralna moč konečno velja več, nego neopravičena opozicija, ki v kakem zastopu razpolaga z večino glasov. Saj so bili tudi Nemci na Češkem v manjšini; vendar pa so dospeli do punktacij, in če se te tudi ne izvrše v smislu hegemonije nemške liberalne stranke, je ta dosegla vendar toliko za vselej, da v najneugodnišem slučaju za njo, ali po njenih nazorih bode nemška narodnost uživala popolno narodno enakopravnost na Češkem. Kar pa velja za Nemce, mora prej ali poslej obveljati tudi za slovanske narodnosti.

Ravno Dunajske punktacije moralno lomijo orožje nemške opozicije proti izvršitvi narodne enakopravnosti po ostalih pokrajinah, in Slovanom je gledati in delovati pred vsem nato, da se ne izvedejo iste punktacije, dokler se sedanja ali kaka druga osrednja vlada ne udá za pravo izvršitev narodne enakopravnosti za vse narode. Uže zaradi tega samega je v državnem, kakor v interesu narodov potrebno, da se izvršenje punktacij odnese vsaj toliko časa, dokler se nemška liberalna in tudi nacionalna stranka ne ukloni principijalni zahtevi, da je treba narodno enakopravnost izvršiti tudi za odlomke drugih narodov in ne samo tam, kjer je nemška liberalna stranka v manjšini. Po takem je ravno to pravo, da se opozicija Mladočehov podpira, ne pa izpodkopa, in je ravno podpiranje mladočeške stranke tudi v slovenskem interesu, ne pa nasproti, kakor zagovarja Ljubljansko konservativno glasilo one slovenske poslance, ki so glasovali proti Tilšerjevemu predlogu. Osrednja vlada noče priznati, ali sama ne vé, v kakó velikem interesu državnem in interesu narodov je, da se ne izvrše Dunajske punktacije, dokler se ne začne analogna, pa prava sprava po vseh pomešanih deželah ali, pravilniše, v državnem zboru za vse narode. Upor proti Dunajskim punktacijam utegne spraviti osrednjo vlado in nemško liberalno stranko na pravo pot, t. j. do tega, se osnuje poseben izvršilen zakon k členu XIX. Po takem bi bilo ravno še posebno nemestno, da bi se kaka slovenska ali kaka druga slovanska stranka začela ravno sedaj pogajati za izvršenje narodne enakopravnosti administrativnim potom.

Ako je prišlo za Česko do punktacij, mora priti po vstrajnih naporih slovanskih narodov, razun Poljakov, tudi do popolne izvršbe narodne enakopravnosti zakonitim potom za vse narode. Tu ni odločilno, ali dosežejo slovanski narodi to nagoma; glavno je, da se začne skupno delovati zato, in da je to možno, smo dokazali zgoraj.

Ko bi se pa Slovenci in potem še drugi Slovani zadovoljevali ali celo zadovoljili z odredbami posameznih ministrov, izpodmaknili bi si za vso bodočnost stališče, katero je utrjeno v XIX. členu samem, in ravno to izpodmaknenje bi bilo nevarno in osodno ali osodepolno. Potem bi narodi pozabili, da imajo pravice za zakonite podrejene določbe člena XIX.; potem bi postavili sami sebi rov, ki je med zakoni in odredbami, in vsakodobne vlade bi člen XIX. dobile popolnoma v svojo oblast ter bi ga razlagale, kakor bi ga umele in hotele umeti one same, ne pa kakor ga je umeti po zgodovini in notranjem smislu, in kakor jedino odgovarja posameznim narodom in torej vsem narodom skupaj.

Vladne odredbe, naj si bodo še toliko važne in obsežne, morejo se menjati v smislu in po željah vsakodobnih vlad; zakoni se tudi menjajo, ali imajo to moč, da so stalni, ravno ker se menjajo težje, z večimi zaprekami in na podstavi vsekakor večih moralnih uslovij in na zunaj kakor si bode dokazanih potreb.

Potem govoré odredbe v pogledu na čl. XIX. vedno le o jeziku, v tem ko nikdar ne poštevajo pojma in pomena narodnosti za vsak narod. Člen XIX. pa govori tudi za narodnost, in ta je za vsak narod še večjega pomena, nego jezik; in to zopet priznava ta člen sam, ko postavlja narodnost pred jezik, zagotavlja narodnosti in jeziku vsakega naroda varovanje in negovanje enakomerno.

Slovanski poslanci so doslej popolnoma prezirali točko o narodnosti, obseženo v čl. XIX., to pa zato, ker so se postavili na prosjačenje, na stališče, s katerega bi imela vlada oblast deliti mrvce v jezikovnem pogledu. Vlada se ve da se je ravnala po smislu takega politikovanja slovanskih zastopnikov, prvič, ker je bila najdalj časa nemško-liberalna,

drugič, ker ni bilo izvršilnega zakona za čl. XIX., in tretjič, ker ji je ugajalo in ji ugaja, da more z večjo oblastjo razpolagati nad takó važnim členom, s tem pa, po dosedanjih vladnih nazorih in taktikah, lažje razpolagati nad večinami raznih zastopov, posebej pa centralnega parlamenta. Ravno odtod prihaja avstrijski osrednji vladi taka moč, kakoršne nimajo drugod vlade nad parlamenti.

Iz tega, za vlado ugodnega položaja pa ne sledi, da bi morali ostati narodi vedno brez izvršilnega zakona člena XIX., ampak je slovanskim poslancem posneti ravno po dolgih letih in borbah utrjeni pouk, da nobena osrednja vlada, če ne pride poseben pritisk, ne predloži sama od sebe predloge za specialno zakonito izvršitev člena XIX., in da je torej bila in je sedaj še večja dolžnost slovanskih državnih zastopnikov, da zasnujejo sami poseben načrt ter ga predložijo državnemu zboru.

Ali se dobi že sedaj večina zanj, je pač drugo vprašanje; ali tudi nemška liberalna večina ni prodrla s svojimi načrti, pa jih je le ponavljala in postavi še druge in proti narodni enakopravnosti še hujše grešeče, da le dosežejo enkrat to, za čimur stremi na Češkem.

Po vsem tem torej je odločno pobijati nazore, po katerih naj bi Slovenci stremili za jezikovnimi mrvicami administrativnim potom; to bi nam izpodmaknilo prava tla za vso bodočnost. Najmanj pa bi prišli do organizacije, ki bi varovala narodnost in jezik, in take organizacije mali slovanski narod potrebuje za svoj obstanek in razvoj še v mnogo večji meri, nego večji narodi z večjo literaturo in z večimi gmetnimi pomočki; Slovencem je stremeti jedino za izvršitvijo narodne enakopravnosti potom zakonitih določeb ali posebnega, v državnem zboru za vse narode sklenenega izvršilnega zakona; stremeti je, da dosežejo oni in drugi slovanski narodi narodno avtonomijo, torej juristiške organe, ki bodo skrbeli enakomerno za narodnost in jezik, torej za jednotno vsestransko kulturno razvijanje vsakega naroda.

To v odgovor kranjskim konservativcem in poslancu Klunu, njih načelniku v državnem zboru.

O k r i t i k i d r. M a h n i č a.

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

d) *Gledé na bogoslužje, specialno liturgijo ali mašo.*

η) *Liturgija rimske cerkve.*

(Dalje.)

Mogočno govori za enakoličnost liturgije, ki je bila v prvih stoletjih običajna v Rimu, z liturgijami vseh ostalih cerkev in govori dosledno zato, da se je v Rimu klementinska liturgija apostolskih konstitucij rabila na stoletja, tudi še to, kar vemo iz nam znanih zgodovinskih istočnikov o razvoju vseh delov rimske liturgije, torej do uvedanja gregorijanske liturgije, do konca VI. stoletja. O tem razvoju

hočemo torej govoriti v naslednjem, in sicer ločeno za dobo do Edictum Mediolanense (313), ali do volitve Silvestra I. za papeža (314), torej za dobo, obsežajočo približno tri stoletja, in ločeno za drugo dobo, katera obsega takisto tri stoletja ali dobo med Edictum Mediolanense do konca VI. stoletja. —

Pradavno, do današnjega dne v vsej cerkvi, in sicer, kakor smo razložili zgoraj, celo pri sektovcih ohranjeno sporočilo, da že sveti papež in mučenik Klement I. (91—100), ki je občeval z apostoloma Petrom in Pavlom ustno, z apostolom Jakobom (škofom Jeruzalemakim) pa pismeno, in ki se po pravici v obče časti kot najznamenitiši Pater apo-

stolicus, je postavil temelj za liturgijo rimske cerkve, to poročilo, pravimo, vjema se v vsakem pogledu tudi s časovnimi in krajevnimi razmerami, vrhu tega tudi nikdo ne dvomi o resničnosti tega poročila, pač pa se ono potrjuje mnogo-tero, in sicer:

a) po napisu ali naslovu *Constitutiones Apostolorum*, katerih visoko starost, pomen, razprostranjenost in mnogote o porabljevanje v grškem izvirniku in v prevodih in celó v posnetkih smo dokazali zgorej po svedoštvih veleznamenitih cerkvenih očetov. Ta napis, ki se nahaja v vseh znanih pre-pisih, in ki je torej bil vedno, svedoči namreč izrecno, da *Constitutiones Apostolorum*, katere govoré o ustavi in disci-plini cerkve, specijalno tudi o liturgiji, je sporočil sveti Kle-ment, škof in meščan Rimski; in se more vsekakor boga-boječim razširjevalcem tega dela v vsakem pogledu toliko manj pripisovati kaka na'aščna mistifikacija, ko se ne dá za njo navesti niti jeden veljaven povod. Da bi bili hoteli s tako mistifikacijo povišati ali utrditi itak merodavno ime bodisi svetega Klementa, katerega oba lista do Korinčanov se celó na Vstoku (po besedah 85. kanona apostolskega) pristavljata kanoniškim spisom in neposredno za svetimi pismi novega zakona, bodisi posredno ime rimske cerkve, bilo bi bilo vsaj nad vse brezpotrebno; namera na kaj takega je torej izključena. O nameri pa, z imenom svetega Kle-monta povišati ime ali starost apostolskih konstitucij, dá se pametno še manj misliti, ker te se navajajo kot take, ki prihajajo od apostolov, ime in celó starost delovanja apo-stolov je pa vsakakor više, nego Klementovo, naj se on tudi še toliko odlikuje med apostolskimi očeti in mučeniki.

b) Po uže zgorej navedenem, jako odločnem svedoštvo sosebnó na liturgiškem polju najbolje poučenega svetega patrijarha Prokla Konstantinopolitanskega iz prve polovine V. stoletja. To svedoštvo med znamenitimi nasledniki apo-stolov, ki so cerkvi pismeno zapustili kako liturgijo, navaja na prvem mestu svetega Klementa, kateri je sporočil litur-gijo po pouku, prijtem od apostolov (Petra in Pavla), kakor tudi od apostola Jakoba.

c) Po uže navedenem 2. kanonu Trulanskega koncila, kateri izrecno poudarja sporočilo *Constitutiones Apostolorum* po Klementu, ne da bi se bili proti temu v koncilju izra-žali pomisleki, oziroma da bi bila nastala nasprotja.

d) Po bistveni okolnosti, da se proti sporočilu liturgije, ki se v znamenitih in jako razširjenih *Constitutiones Apo-stolorum*, kakor tudi v zgorej pod b) in tudi drugače ope-tovano navedenem govoru patrijarha Prokla in 2. kanonu Trulanskega koncila pripisuje izrecno svetemu Klementu, ni v staro dobo vložilo nikako zavarovanje. To pa, po načelu „qui tacet, consentire videtur“, neizogibno predpolaga so-glasjanje cerkve, to soglasje pa se dá razlagati jedino s tem, da sporočilo liturgije in apostolskih konstitucij v obče po Klementu in delovanje svetega Klementa je bilo še v živem spominu, in se je v vsej cerkvi Kristovi smatralo pravim, in so se držali trdno tega mnenja tudi še v čas svetega

Prokla v prvi polovini V. stoletja, kakor tudi v četrti četrtini VII. stoletja zbranega Trulanskega koncila.

e) Po merodavnem položnju rimske cerkve v kršćan-skem svetu, kakor se isto nedvombeno kaže iz izrekov zna-menitih cerkvenih očetov II. in III. stoletja, pri čemur nam je kazati samo na najmarkantniše izreke cerkvenih očetov Ireneja in Ciprijana.

II. stoletju pripadajoči sveti Lijonski škof in mučenik Irenej označuje položnje rimske cerkve z naslednjimi besedami: „*Quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium ecclesiarum enumerare successiones: maximae et anti-quissimae et omnibus cognitae, a gloriosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo Romae fundatae et constitutae ecclesiae eam, quam habet ab Apostolis traditionem et annunciatam hominibus fidem, per successiones episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quomodo vel per sui placentiam malam, vel vanam glo-riam, vel per coecitatem et malam sententiam praeterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim ecclesiam, propter po-tentiorum principatutem, necesse est, omnem convenire ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique, fideles; in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quae est ab Apostolis traditio.*“¹⁾ Podobno, dá, ako možno, še strože, dasi krajše se izraža o tem položnju III. stoletju, pripadajoči sveti kartagenski škof in mučenik Ciprijan v svojem listu (Epist. LIX.) do papeža Kornelija, zaznamujoč škofovski stol Rimski kot stolico ali katedro Petrovo, rimsko cerkev pa kot glavno cerkev (principalem), iz katere je izšla duhovna jednota (exorta est).

Mi bi mogli te izreke še popolniti z drugimi podob-nimi, no smatramo navedene popolnoma zadostnimi v do-kazanje, da, ako je z jedne strani Jeruzalem — da rabimo zopet besede Irenejeve — poštovati kot metropolo svetovnih državljanov novega zakona, Jeruzalemsko cerkev pa kot ono cerkev, po kateri je nastala vsaka druga cerkev²⁾: z druge strani je bila kot zaščita nepopačenega apostolskega sporočila uže v prvih kršćanskih stoletjih znana rimska cerkev, kateri je bilo varovati in razvijati od apostolov sporočeno ustavo in disciplino cerkve. Pregledno sestavljenost ali sistematiško urejenje po apostolih sporočenih cerkvenih disciplinarnih do-ločeb, sosebnó pa svetih dejanj duhovenstva, je moglo torej proiziti le od rimske cerkve, torej od njenega v vsej cerkvi do današnjega dne veleslavljenega nadpastirja Klementa, zlasti ko je bilo sveto Jeruzalemsko mesto uže leta 62. iz-gubilo svojega prvega škofa Jakoba, osem let pozneje pa, kakor je prorokoval Kristus, je bilo razdejano v grobljišče.

f) Po znamenitih cerkvenih pisateljih in raziskovalcih: Walfried, Strabo, Amalareus, Berno in drugi; od teh in še drugih imamo tudi dela *Micrologus*, *Gemma animae* in *Liber*

¹⁾ Advers. haeres. lib. I. c. 28. To mesto pravi implicite do cela isto, kar v svojem opetovano navedenem govoru navaja sveti Prokel o liturgiji, sporočeni po svetem papežu Klementu I.

²⁾ Iren. Advers. haeres. lib. III. c. 12.

pontificalis. Zapisovanja teh pisateljev spadajo pač v srednji vek, torej v razmerno pozno dobo; no ona se snujejo na sporočilo rimske cerkve, vsebino njih torej, kolikor ne nasprotuje znanim zgodovinskim dejstvom, je dobro poštovati, in se ta vsebina dejanski jako porablja v delih, govorečih o življenju papežev ali liturgij. V nekaterih teh del³⁾, je sestavljeno to, kar govore navedena zapisovanja o razvoju rimske liturgije, in se soglasno navajajo kot papeži, ki so v dobi, katero poštevamo tukaj, torej v dobi, sezajoči do Edictum Mediolanense ali do volitve papeža Silvestra I. za papeža (314), bolj ali manj vplivali na rimsko liturgijo: Klement I. (91—100), Aleksander I. (100—106), Sikst (107—116) in Telefor (117—127)⁴⁾.

Med temi naposled imenovani Telefor je pač najmanj vplival na razvoj liturgije; kajti on je zaukazal vložiti angelski himen „Gloria in excelsis“ v Ingressus liturgije, katera se vrši po noči na Sveti večer (Božič), torej samo jedenkrat na leto⁵⁾. Ne mnogo znatniši se kaže na to stran vpliv njegovega neposredne prednika Siksta ali Ksista; kajti on je zaukazal, da petje himna „Svet, svet, svet Gospod Bog Sabaoth“ itd. prične duhovnik, nadaljuje pa ljudstvo⁶⁾. Ako poudarjajo pri tej naredbi prvi del, namreč začetek himna po celebrujočem svečeniku, kakor kaže nato tudi stvar sama ravno tako, kakor besedosljedje: je ta sprememba rabljenja, katero je uže bilo, zares neznatna. O svetem papežu Aleksandru, neposrednem predniku Sikstovem, ima Liber Pontificalis jako nejasno poročilo, katero se dá tudi razlagati, da je Aleksander uvedel v liturgijo spomin na trpljenje Kristovo, kar bi bilo pač pravo. No temnega poročila smisel se more jedva tolmačiti takó, celó, ako popolnoma preziramo tu pa tam v različnem pomenu rabljeni, torej raztezni izraz „in praefationem“. Trpljenje Kristovo je najožje zvezamo z Verba institutionis, nahaja se v vseh znanih starih liturgijah, torej so je sprejeli v liturgijo uže apostoli

³⁾ Platina. De vitis Pontif. Roman. Colon. 1606. Köcher. Hist. critic. canon. Missae pontif. 1751. Koenig. Die Haupt-Liturgien der alten Kirche. 1865.

⁴⁾ Nasledovanje papežev in temu odgovarjajoče letne številke podajajo v najnovejši čas pač pravilne, kakor sledi: Clemens I. (91—100), Evaristes (100—109), Alexander (109—119), Sixtus I. (119—127), Telephorus (127—139). Ali to je tukaj manj poštovati, zlasti ko so razlike neznatne; zato smo mi pustili stareje podatke.

⁵⁾ Vignolius. Liber Pontif. in vita Telephori I. pag. 23. „Hic constituit, ut in ingressu sacrificii hymnus diceretur angelicus, hoc est: gloria in excelsis etc. tantum nocte natalis Domini“.

V stari cerkvi se je praznoval Božič zajedno s praznikom Razglasenja v 6. januarija; verjetno je torej, da se naredba papeža Telefora odnaša k maši noči pred 6. dnem januarija. Še le papež Julij I. (337—352) je zaukazal ločeno praznovanje Kristovega rojstva v 25. decembra, in to so uvedli pozneje (leta 376.) tudi na Vstoku; Armenci pa praznujejo še vedno oba praznika skupaj.

⁶⁾ Ibidem in vita Xisti: „hic constituit, ut intra actionem sacerdotis incipiente, populus hymnum decantaret: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth etc.“

Pri tem se vsiljuje opomnja, da „Sanctus“ poje ljudstvo tudi po liturgiji apostolskih konstitucij.

toliko izvestniše, ko se to jasno kaže uže iz onih mest svetega pisma, katera, govoreč o liturgiji, sosebno o njenem najbistvenišem delu, izrecno spominjajo se noči, ko je bil izdan Kristus, torej začetka njegovega trpljenja, in torej zaukazujejo spominjati se smrti, po takem konca trpljenja Gospodovega, dokler se ne vrne, torej vedno⁷⁾. Sveti papež Aleksander je mogel torej v liturgijo uvesti jedino obsežniši popis trpljenja Kristovega in s tem pač bolj, nego oba njegova neposredna naslednika, vplivati na razvoj liturgije, in to se popolnoma zлага ne samo s časovnimi razmerami⁸⁾, ampak tudi z liturgijo Constitutiones Apostolorum, kjer se jako obširno omenja trpljenje Kristovo.

Glavna zasluga, da je pismeno sporočil cerkveno disciplino, sosebno pa od apostolov sporočeno liturgijo, pristaje po takem pred vsem svetemu papežu Klementu I.; temu zaradi tega, ker razvoja liturgije so se njegovi nasledniki do tridesetih let II. stoletja udeležili le neznatno, odtlej pa do Edictum Mediolanense čisto nič, in so torej njemu po pravici konstantno pripisovali od najstarejših časov sporočilo Constitutiones Apostolorum v njih prvotni sestavi. Pač poštujemo, da ste poslednji dve knjigi (VII. in VIII.) apostolskih konstitucij mnogotero nastali pozneje, in v resnici, kakor smo razložili zgorej, nikakor ni izključeno, da bi se omenjeno delo ne bilo razširilo ali na znotraj povečalo koncem II. ali tekom III. stoletja, temveč je to pomnoženje verjetno. No iz zgorej podanega vemo, da v VIII. knjigi Constitutiones obsežno navedena liturgija se zлага z liturgijo, na kratko sporočeno v 57. zaglavju druge knjige, zajedno s popisano I. apologijo, sestavljeno v Rimu po svetem mučeniku Justinu, in da je isto notranje pomnoženje dela v obče, celó po najnovejših razsledovanjih, proizšlo od onega, II. in III. stoletju pripadajočega svetega mučenika Hipolita, katerega smo zgorej zapoznali kot papeža, ki ga je izvolila manjšina Rimljanov, nagibajoča se k strožemu napravljenu ali pravcu. Vidimo, da pomnoženje ravno tako, kakor prvotna sestava Constitutiones Apostolorum in dosledno tudi v njih obsežena liturgija proizhajajo iz Rima, in da so se od onod razprostranile po vsej cerkvi, kar se brezdvombno potrjuje tudi po vsebini z imenoma svetega Klementa in Hipolita združenih Constitutiones Apostolorum.

⁷⁾ Ibidem in vita s. Alexandri I. pag. 21: „Hic passionem Domini miscuit in praefationem sacerdotum, quando missae celebrantur“.

⁸⁾ I. Cor. XI: 23 „Gospod, Jezus, tisto noč, ko je bil izdan“ etc. in 26 „zakaj, kolikorkrat bode te jedlita kruh in pili ta kelih, oznanjujte smrt Gospodovo, dokler ne pride“.

⁹⁾ Delovanje papeža Aleksandra I. (109—119) pa spada v čas, ko trpljenje Kristovo ni bilo več takó živo v spominu, da bi bilo njegovo spominjanje zadoščevalo z malo besedami, kakor je to bilo v I. stoletju, da bi vernikom takoj polagali na srce vso zgodovino trpljenja Kristovega v vseh njenih posamičnostih in posledicah. Verjetno je torej, da so čutili potrebo, spominjati se v liturgiji obsežno trpljenja Kristovega, in to je utegnil tudi zaukazati papež Aleksander.

Gledé na to nam je kazati jedino na zgorej navedena mesta, sosebnost na 20. zaglavje V. knjige in na 25. zaglavje VI. knjige, v katerih se razpravlja, da je Bog razrušil toparhije, utrdil pa monarhijo Rimljanov, in da Rimljani, sprejevši vero v Krista, so se odrekli malikovalstvu, da dajejo zaščito pravičnim, Židom pa ne dovoljujejo več izvrševanja njih pravic. Taka mesta, katera se jedva dostajajo ustave in discipline cerkve, pač pa stremé za povečevanjem in utrjenjem gospodstva Rimljanov, na Vstoku smatranega mnogotero kot tlaččega, taka mesta, pristavljamo, ne bila bi, po našem preverjenju, mogla dobiti prostora v Constitutiones Apostolorum, ako bi se ne bile sestavile ali spisale ondi ter od ondo razprostranile dalje.

Isti izvor kaže zlasti tudi v Constitutiones Apostolorum obsežena liturgija, ako primerjamo njene posamičnosti z nazori in običaji stare rimske cerkve. To važno okolnost bomo imeli priliko mnogotero pojasniti zdolej pri razgovarjanju o razvoju rimske liturgije v poznejši dobi (med 314. do konca VI. stoletja); vendar pa ne moremo, da bi uže tu ne pokazali na dvoje značilnih znakov liturgije apostolskih konstitucij, ki kažeta na rimsko proizhajanje te liturgije.

Vidimo namreč, da med apostoli, ki so se pred vsem udeležili sestave liturgije apostolskih konstitucij, je naveden na prvem mestu apostolski prvak Peter, na drugem mestu Andrej, izrecno kot brat Petrov, na tretjem mestu pa Jakob, in sicer ne sin Alfejev, dasi Constitutiones, kakor smo razložili zgorej, pripisujejo temu uravnanje skupnega Jeruzalemskega bogoslužja, ampak brat Ivanov, torej sin Zebedejev. Navajanje Andreja kot brata Petrovega pa ni bilo nikdar običajno takó, kakor navajanje apostola Jude iz lahko umljivih vzrokov kot brata Jakobovega; zdi se nam torej, da je to navajanje v najožji zvezi z ustanovitvijo rimske cerkve po Petru, kakor tudi z njegovo mučeniško smrtjo v Rimu. Isto zvezo razodeva uže samo po sebi navajanje brata Petrovega na drugem mestu med apostoli, ki so se najbolj udeležili izvršenja liturgije, in celó imenovanje na tretjem mestu apostola Jakoba (sina Zebedejevega) kaže zaradi tega na rimsko proizhajanje ali proveniencijo liturgije, ker je po njegovem navrščenju razvidna vrsta, v kateri imenuje rimska cerkev vse apostole pri liturgiji do današnjega dne¹⁰⁾. Pač

¹⁰⁾ V rimskem Canon missae Infra actionem „Communicantes“ se ustanovnikoma in najznamenitšima mučnikoma rimske cerkve Petru in Pavlu navrščujejo neposredno Andrej in Jakob, potem pa ostali apostoli, vendar z izjemo Matije, še le po nebohojenju Kristovem med apostole sprejetega.

To ima svoj vzrok; kajti tudi Andrej je deloval po zgorej razloženem nazoru, po katerem se je sardicejski koncilj imenoval zapaden, na Zapadu, namreč v evropski Skitiji in sosebnost v Iliriku, obsežajoč tudi Ahajo, in je v Iliriku bil deležen tudi mučeniškega venca; Jakoba pa, sina Zebedejevega časté Španci od pradednih časov kot ustanovitelja španske cerkve, kakor smo to zgorej razložili pobilje. Delovanje ostalih osmih ali, z Matijo vred, devetih apostolov, katero se dá dokazati, omejuje se, kakor znano, jedino na Vstok. Celó delovanje Jakoba starejšega (Jacobus maior)

je to, kakor pripoznavamo, postransko, zlasti ko se postavlja vsa liturgija, kljubu kanzanju na apostole, kot taka, ki je sporočena po svetem papežu Klementu I., vendar pa menimo da se dá tu porabljeni stavek „ex ungue leonem“.

Največe važnosti, dá. po našem mnenju, odločilno je vse postopanje pri obhajilu, kakoršno določuje liturgija Constitutiones Apostolorum, ker sestavlja jeden najvažnejših in najbolj neugrešljivih delov liturgije in je po nespodbojnem svedoštvu svetega papeža Kornelija (251—252) vzeto popolnoma iz rimske liturgije. Ravno imenovani papež je poslal namreč list Antijohijskemu škofu Fabiju, v katerem se pritožuje¹¹⁾ o preširnostih protipapeža Novacijana, ki se vede kot predbojevnik evangelija, in popisuje njegovo postopanje, da je ta k obhajilu pristopajoče silil k prisegi, oziroma vsakega z obema rokama držal dotlej, dokler ni ponavljal na usta položenih mu besed. Potem navaja Kornelij te besede „Prisezi mi pri telesu in pri krvi Jezusa Krista, da me ne zapustiš nikdar in ne prejdeš nikdar h Korneliju“, ter pristavlja, da je bil dopuščen ubogi človek k obhajanju še le po storjeni prisegi in po takem zaveden, da je pri sprejetju tega (posvečenega) kruha namestu običajnega „Amen“ rekel besede „nikdar ne prejdem h Korneliju“. Mi pa vemo iz zgorej podanega po liturgiji apostolskih konstitucij, da ima telo Kristovo škof ali svečenik podati obhajajočim se z besedami „telo Kristovo“, ti pa imajo pri sprejetju njegovem kakor tudi pri podanju keliha po dijakonu odgovoriti z besedo „Amen“. Zatorej ne more biti niti najmanjšega dvomljenja o tem, da ista liturgija zaukazuje pri velevažnem dejanju ali aktu do celo isto postopanje, kakoršno je bilo običajno v liturgiji rimske cerkve od Klementa I. do srede III. stoletja, dá, celó do Edictum Mediolanense (313)¹²⁾.

Po vsem tem se kaže pač opravičena naša trditev, da rimska liturgija se je do IV. stoletja zlagala z liturgijo apostolskih konstitucij; isto trditev moremo celó na podstavi navedenih dejstev popolniti s tem, da v apostolskih konstitucijah obsežena liturgija ni drugo, kakor prvotno od svetega papeža Klementa sporočena in od njegovega naslednika Aleksandra, sosebnost pa od svetega mučenika Hipolita pomnožena stara apostolska liturgija rimske cerkve, katera se je razprostranila iz Rima, in katera se je rabila daleko v IV. stoletje v vseh cerkvah enakomerno, ter jo je poštovati kot skupni vir ali istočnik, iz katerega niso proizšle samo v IV. stoletju nastavše liturgije Bazilija, Hrizostoma in Hilarija, ampak tudi takisto še le od V. stoletja z imenoma

na Španskem, torej na Zapadu, pobijajo z jako važnimi razlogi, in so morda zaradi tega molitvi rimske maše „Libera nos“, sledeči neposredno za „Oče našem“ imenoma navedeni le še apostoli Peter, Pavel in Andrej, v tem ko so ostali obseženi skupno pod izrazom „et omnibus sanctis“.

¹¹⁾ Eusebius. Hist. Eccl. lib. VI. c. 43.

¹²⁾ Mi pravimo s premislekom od papeža Klementa I. do Edictum Mediolanense, ker smo v tej dobi nastavše spremembe v rimski liturgiji, o katerih imamo poročila ali namigljaje, navedli zgorej, in ker se nobena teh sprememb ne odnaša tudi niti najmanj k obhajilu.

prvega Jeruzalemskega škofa Jakoba, oziroma prvega Aleksandrijskega škofa Marka združene liturgije po uže zgorej navedenem načinu in obliki, katera je bila prikladna poštovati časovne in krajevne razmere, sosebno nazore, običaje in šege vernikov. Kakor se ume samo sebi, razvila se je tudi gregorijanska rimska liturgija iz stare rimske, kakor je ob-

sežena v apostolskih konstitucijah, in o tem razvijanju v dobi, med papežema Silvestrom I. (314—335) in Gregorjem Velikim (509—604), ki obseza blizu tri stoletja, hočemo govoriti v naslednjem. — (Dalje pride.)

Чернская пьсня.

(Изъ Александра Сергѣевича Пушкина поэмы: „Кавказскій пленникъ“. — Переводъ Ламурезаго.)

Prevod.

Grme beži po reki val;
Tihota nočna vse zastira;
Upehan je kazak zaspal,
Na kopje svoje se opira.
Ne spi, kazak: nočnoj temoj
Čečenec hodi za rekój.

Na čolnički plavi kazak,
Vlače po rečnem dnu mrežine;
Utoneš v reki, siromak,
Kakor v jej deca drobna ginē,
Kopaje žarnoj se dobój:
Čečenec hodi za rekój.

Na bregi omiljeni kraj
Bogate lepote stanice;
Vesel se ondi vodi raj;
Bežite, ruske ve pevice,
Spešite, deklice domoj:
Čečenec hodi za rekój.

Переводъ.

Грмѣ бѣжи по рѣкѣ вал;
Тихота ночна все застира;
Упѣхан ѣ казакъ заспал,
На копье свое сѣ опира.
Не спи, казакъ: ночной темой
Чеченецъ ходи за рѣкой.

На чолничкѣ плави казакъ,
Влача по рѣчномъ дну мрѣжине;
Утонеш в рѣкѣ, спромакъ,
Какор в ней дѣца drobna гине,
Копая жарной сѣ добой:
Чеченецъ ходи за рѣкой.

На брегѣ омилennyй край
Богате лѣнота станица;
Весел сѣ онди води рай;
Бѣжите, руске ве пѣвица,
Спѣшите, дѣклица домой:
Чеченецъ ходи за рѣкой.

Подлинникъ.

Въ рѣкѣ бѣжитъ гремучій валь:
Въ горахъ безмолвіе ночное;
Казакъ усталый задремалъ,
Склонясь на копье стальное.
Не спи, казакъ: во тьмѣ ночной
Чеченецъ ходитъ за рѣкой.

Казакъ плыветъ на челнокѣ,
Влача по дну рѣчному сѣти;
Казакъ, утонеш ты въ рѣкѣ,
Какъ тонуть маленькія дѣти,
Купаясь жаркою порой:
Чеченецъ, ходитъ за рѣкой.

На берегу завѣтныхъ водъ
Цвѣтутъ богатая станицы;
Веселый пляшетъ хороводъ;
Бѣгите, русскія пѣвицы,
Спѣшите, красныя, домой:
Чеченецъ ходитъ за рѣкой.

Весна.

Весна!... выставляется первая рама —

И въ комнату шумъ ворвался,

И благовѣсть ближняго храма,

И говоръ народа, и стукъ колеса.

Мнѣ въ душу повѣяло жизнью и волей:

Вонъ даль голубая видна...

И хочется въ поле, въ широкое поле,

Гдѣ, шествуя, сыплетъ цвѣтами весна.

А. Майковъ.

Рама = zimmje okno; okvir. Комната = свѣтлица-горница = soba; горничная = hišina. Но: изба = koča. — Благовѣсть, rod.-a, zvonjenje; no: благовѣсть, благая вѣсть, rod. благовѣсти, blago izvestje. Храмы = cerkve. — Стукъ, trkanje, ropotanje. — Воли = свобода, volja. — Вонъ = glej tam; vort = glej tu. — Выставлять, izstavljati; zimmja okna se krepko prislanjajo, pribijajo in zamazujo. V rus. ima glagol 4 vide: совершенный, несовершенный, многократный, однократный видъ. N. pr. пострѣгать = potrkati; стучат = trkati; постукивать = potrkavati; стукнуть = trknuti. Nekateri glagoli imajo vse vide, drugi le nekatere. Сов. видъ ima le preteklost in bodočnost: я пошелъ, я пойду; я пришелъ, я прииду, jaz pridem (ne pa: bodem prišel); я напишу, я возьму, я ударю, я дамъ — vse

to so futura. Torej: Jaz ta hram poderem in čez tri dni zopet sezidam, ne pa: bom podrl in zopet sezidal. On mi nasovetuje: er wird mir raten, on mi sovečeje: er rath mir; on me vpraša: wird mich fragen; me vprašuje: fragt mich. On me udari (fut.), on me bije (praes.) Несов. видъ ima vse tri čase: я пишу, я писалъ, я буду писать; я бью, я билъ, я буду бить (schlagen). Ми. видъ ima le perfectum: я хаживать = ходилъ часто; я писывалъ = pisal často. Одн. видъ ima perfectum in futurum: я стукнулъ, я стукну. Iz tega je vidno, da imata сов. in однокр. видъ prosti futurum, несов. видъ pa ga obzira s pomočjo glagola бытъ: буду. Vide slovenski prosti narod bolje zna, nego „pisatelji“. Če jutri prideš..., če vseh devet poderesh itd. sliši se tem čašče, čim dalje greš od Ljubljane. X.

Narodne razmere na Volyni.

„Nov. Vr.“ je nekako preračunilo, koliko škode je pričiniła slaba letina ruskemu narodnemu gospodarstvu. Če se ne motim, vsota vse škode se je prostirala do celega milijarda rubljev! Ali teh presoj vam nisem poročal, so nekako preveč subjektivne, se ne opirajo na trdne date, katerih bi ne mogel vsak po svojem drobiti i zopet lepiti na ta ali na drug način, dasi s tem nočem reči, da bi bil preračun Novovremenskega ekonomista malovažen i celo maloverojten.

Drugače pa bo ta stvar, ako si vprašanje zadamo tako: Koliko škode je pričiniła letina minuvšega leta ruski državni blagajnici?

To vprašanje pač moremo uže sedaj razvozljati dovolj položiteljno ali določno, dostoverno, resnično, i sicer na podstavi vladnih poročil dvojakega roda: a) budgeta za tekoče, prošlo i zaprošlo leto, b) balansa državne banke k 16. marcu tek. leta.

Iz budgeta za l. 1891. znamo, da je rečeno leto dalo manj dohodkov, nego pa leto 1890., po raznih rubrikah budgetnega razpisa na 61 milj. rublj., pri čemur nam je opaziti, da leto 1890. v dohodnem obziru tudi ni bilo iz prvih, da i ne iz srednjih, pač pa iz posrednjih. Dalje, iz budgeta za l. 1892. je razvidno, da se pričakuje dohodkov manj, nego jih je bilo leta 1890., po raznih predalih budgetnega preračuna na 100 milj. rub. Vsi ti nedohodi, vsa ta priplačila bodo iztekala seveda glavno od slabe letine minulega leta 1891. Še dalje, po raznih izjavah vlade asig-novka na pomoč trpečim lakoto gubernijam izrazila se je do sedaj takole: a) 2 milj. rublj. na občinske rabote, odpuščene še do ustanovitbe posebnega odseka pod vodstvom gen.-lejt. Annenkova; b) 123 milj. rublj., potrošene na posev kmečkih polj v potrpevših od glada gubernijah, na vsakdanji kruh ubogemu naseljenju istih gubernij i na krmo njegovej živini; c) 10 milj. rub., naznačene na občinske rabote komitetu pod načelstvom gen.-lejt. Annenkova. Fiat conclusio: Vsa izguba, grozeča državni blagajnici od slabe

letine minuvšega leta, dosega gromadne vsote okolo 300 milj. rubljev!

Balans državne banke k 16. marcu tek. leta pa nam pokaže, kako vpliva lanska slaba letina na državne finance. I tukaj vidimo čudež, kakoršen se more zgoditi samo v 19. stoletju. Kajti, ne gledé na 300 milijonov izgube v državnih dohodkih, državni denarni viri prav za prav nič niso pretrpeli, amrak teko z ravno isto silo, s katero so začeli teči, kar vodi našo finančno ministerstvo g. Višnje-gradskij. Po balansu je jasno, kakor beli dan, da državna blagajnica našteva take vsote zlata, kakoršnih ni imela celo začetkom lanskega leta, ko so o slabi letini znali še prav malo ali pa nič. Začetkom lanskega leta bilo je v državni blagajnici 447 milj. rublj. zlata, med njimi tudi 210 milj. rublj., kateri sestavljajo zalogo ali fond za razmeno zlata na druge cene.

K 16. marcu pa tek. leta je bilo v državni blagajnici zlata na 583 milj. rublj. skupaj z istim razmennim fondom, torej na 136 milj. rubljev več, nego lani okolo istega časa, i sicer: a) razmenni fond 210.4 milj. rub., b) zaloga garantije bankovcev začasnih serij 75 milj. rub., c) metalična gotovina banke 167.5 milj. rub., d) vsote v zamejnih hranilnicah i bankah 125.6 milj. rublj., e) zlato i srebro v državnih kasah 6.7 milj. rub.

Morebiti si bo kdo nad temi številkami glavo lomil; naj si jo lomi, ako mu je všečno; po mojem pa le hvala i slava Bogu, da še nismo za vsem obračili se. Kajti besede Blumenthal'a: „Die Fähigkeit, auf welche die Menschen den meisten Wert legen, ist die Zahlungsfähigkeit“ — te besede niso prazne burke. Ako bi bilo resnično Bismarckovo geslo: „Die Macht geht vor dem Rechte“ — je res tudi to, da v naši dobi „velikega napredka“ zlato sploh več velja, nego vsaka sila i pravica.

Božidar Tvorcov.

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубаху.

Sibirska železnica se bode začela zidati, in sicer najprej zapadna in srednja. Izhodišče tej železnici bode stacija čeljakinska na železnici ustovskočeljanski. Zapadni del železnice se bode raztezal od čeljabinske do počitanske (1620 verst) srednji: pa odtod do mesta Irkutsk (1446 verst); oba dela znašata 3066 verst; vrhu tega bode še postranske železnice k lukam na Irtyši, Obi, Čulmu, Jeniseju, Angari, takó da bode s tem železnica dolga 3082 verst. Zapadna sibirska proga ali železnica pojde s čeljabinske železnice k vstoku na mesta Kurgan in Petropavlovsk, dalje na Omsk, Kainsk, mimo mesta Kolyvanj na 40 verst in gre k reki Obi; od Obe gre na severovstok, preseče reko Tom, pusti mesto Tomsk 80 verst na sever in naposled dojde do počitanske štacije. Srednja sib. draga pojde od počitanske štacije na vstok na mesta Marijinsk in Ačinsk, od Ačinska na Krasnojarsk in Kainsk, dalje do nižnje udinske

stacije; od Nižnega Udinska pojde cesta brez ovinkov v dolino Angaro do mesta Irkutsk.

Stala bode železnica na dolžini 3082 verst skupno 193,645.000 rub., torej okolo 33.600 rub. na versto. Dokončanje vseh del pri zidanju železnice s čeljabinske stacije do Irkutsk utegne biti leta 1898. Vlada bode zidala sama in začne takoj.

Novo nastrojenje ruskega naroda označuje Pariški časopis „Nouvelle Revue“ takó-le: Na Rusijo so dolgo vplivali ljudje in dela Zapada; sedaj pa stremlje ona postati z nova sama svoja, hoče gospodovati z nova nad svojimi osodami. Zunanji blesk evropske civilizacije, v katero so jo hoteli obleči, ni nikdar prodiral v narodne mase. In celó v viših družbenih slojih je možno videti često, kako začjenja izginjati ta tuja okrasa, in skozi nje razpoke ni težavno zagledati resnični slovanski značaj. K ničemur ni pri-

vedla, neredko do krutosti požirajoča dejateljnost prosvetiteljev, katera je hotela potisniti mlado in silno nogo v „sedemtišočne čevlje“ zapadnega napredka! V poslednji čas je ta dejateljnost opešala in se je zakasnila. Sedaj se razlega ne v tišini kabinetnih besed, ampak odkrito bolj in bolj rastoči protest ruskega duha proti temu pogubnemu napravljenju ali smeru, vsled katerega je

potratila Rusija dva veka (dvestoletji). V Rusiji se bliža sedaj zapadna era h koncu, in vsa sila nacionalnih naporov vzrašča z nova. Rusija, pokušavši evropeizem in prisvojivši si njegove naučne in tehniške vspehe, išče goreče sedaj povrat na staro svojo pot sinteza, kateri jedin odgovarja popolnoma potrebnostim njenega genija njenega verovanja in njenih instinktov. P.

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Slovensko društvo v Ljubljani je imelo 15. t. m. javni shod, na katerem so hoteli govoriti tudi proti 3 kranjskim poslancem, ki so v državnem zboru glasovali proti Tilšerjevemu predlogu in za predlog nemške levice za dnevni red ob zatožbi ministra grofa Schönborna. Deželna vlada pa je to točko prepovedala. Poleg drugih resolucij se je sklenila tudi ta, da bi državni poslanci delovali za povrnitev leta 1887. razpuščenega gimnazija v Kranju.

Interpelacija dr. Ferjančiča v državnem zboru razpravlja poseben slučaj, v katerem je celó Graško više sodišče pritrdilo deželnemu sodišču v Ljubljani, da je izdalo rabsodbo v nemškem jeziku, dasi je bila tožba vložena v slovenskem jeziku. Interpelanti prašajo pravosodnega ministra med drugim: „Ali je sploh voljan izdati naredbe, s katerimi se zagotovi slovenskemu jeziku nezadržna in členu XIX. drž. osn. zak. primerna raba pri vseh sodiščih, kjer koli bivajo Slovenci?“.

Za hrvatski jezik na državni železnici v Istri hoče predsednik avstr. drž. železnic vit. Bilinski poskrbeti, kakor je obečal predsedniku pol. društva „Edinosti“; rekel je, da pripoznava potrebo, da uradniki na tej železnici v Istri poznajo deželni jezik.

Spinčič in klub konservativcev. Poslanec Klun, na katerega je neki letela govorica, da bi bil on kriv odpusta Spinčičevega, ker bi se ne bil potegnil zanj v klubu konservativcev, opravičuje sebe v „Slovencu“ od 9. t. m. v posebnem „Poslanem“. On trdi, da se je potegoval za Spinčiča, in da bi se bila ta stvar pravčasno rešila ugodno, ako bi ne bil ravno v isti čas dejanski in z besedo izstopil iz Hohenwartovega kluba. Iz tega je razvidno, da je bil ta klub vpliven dovolj, da bi bil preprečil odpust Spinčičev, da pa tega ni storil, ker je izstopil poslednji. Dolžnost tega kluba pa je bila potegniti se za Spinčiča, naj si je bil on kedaj v obče ali tedaj posebe v klubu ali ne. Kajti klub si nalaga po svoji sestavi dolžnost, skrbeti tudi za interese južnih Slovanov; Spinčičeva zadeva pa ni toliko osebna, kolikor narodni interes specijalno primorskih Slovanov. Torej je ta klub zanemaril svojo dolžnost pred vsem nasproti interesom primorskega slovanskega naseljenja. Ta klub veže torej svoje slovanske člene toliko, da so

onemogli, ako hoče klub skleniti kaj v celoti proti njim. In v takem klubu sedé slovenski in v obče jugoslovanski zastopniki? In s pomočjo tega kluba podpirajo ti jugoslovanski poslanci politiko, vršečo se v smislu nemške levice in poljske frakcije? Koliko časa bode to še trajalo?

Zagrešenje Spinčičevo pa naposled ne more biti takó hudo, ko bi je bil mogel, kakor razlaga posl. Klun, preprečiti celó jeden sam klub, namreč klub konservativcev. Dobro je vsekakor, da je to javno razkril posl. Klun; to bi utegnilo služiti poleg drugega kot indirekten dokaz tudi še dr. Pattai-u, ki bo zagovarjal posl. Spinčiča pri najvišji instanci.

b) Ostali slovanski svet.

Prometne predloge na korist Dunaju, po katerih dobi to mesto 41 milijonov državne podpore za razne zgradbe, je drž. zbor, kakor je bilo uže soditi naprej, sprejel. Najodločniste so govorili stvarno in politiški Mladočehi, potem dr. Luginja in Biankini. Obsojali so vedenje osrednje vlade in Dunajskega mesta zaradi neprijaznosti nasproti slovanskemu naseljenju Dunajskemu. „Novlice“ v članku „Zamujen trenotek“ kažejo, kakó bi bili slovanski poslanci kaj dosegli od vlade in Dunaja, ako bi bili jedini. A te jedinsti ni, in takó je ostalo le pri dobrih govorih zavestnih slovanskih zastopnikov. Poljaki pa so a priori bili iz sebične taktike za omenjene predloge, in ker odločujejo sedaj ti z nemško levico, je vsak upor v materialnem pogledu neuspešen.

O valuti je tudi Dunajska vlada uže predložila razne predloge obema državnima zbornicama. Predloge bode razpravljala v zbornici poslancev poseben povečan odsek. O teh predlogah spregovorimo v bodoče posebe.

Kranjski „konservativci“, moravski Staročehi in pa obtožba pravosodnega ministra. Trije kranjski poslanci, njim na čelu kanonik Klun, so glasovali proti Tilšerjevemu predlogu in za Plenerjev predlog, da naj se ob prvem gledé na zatožbo ministra grofa Schönborna prejde na dnevni red. „Slovenec“, glasilo slovenskih, pravilniše, kranjskih „konservativcev“ slovenskega pokolenja, zagovarja glasovanje omenjenih poslancev tudi s tem, češ, da se je sukala zatožba zastran naredbe ministrove gledé na vstvarjenje posebnega sodnijskega

okraja, a take naredbe bi ugajale Slovencem, ker bi vedle na Koroškem in Štajerskem do ločenja Slovencev od Nemcev. Poslanec Klun predstavlja — v temi, ne pa določeno — sicer druge razloge v opravičenje svojega glasovanja v tu mišljeni zadevi, vendar pa sprejemlje tudi „Slovenčevo“ pomoč, t. j. navedeni razlog tega lista.

Iz tega se vidi, da poslanec Klun ni glasoval s pravnega, ampak iz (nam ne posebe razodetega) političnega stališča, in vendar je bil Tilšerjev predlog stavljen na razsojevanje z odločno pravnega stališča. Tu je šlo odločiti, ali je pravosodnega ministra naredba gledé Teplic zakonita ali ni zakonita, in gledé na to se odločiti, je bilo potrebno in dostojno tudi od strani slovenskih poslancev. Slovenski narod in tudi njegovi zastopniki trdé vedno, da zahtevajo in branijo to, kar je pravo in pravno, kar je zagotovljeno v zakonih.

Navedena naredba pravosodnega ministra je pa taka, da se dá prav presoditi jedino v zvezi z Dunajskimi punktacijami, in to se je premalo poudarjalo v državnem zbornu. Vprašanje je: ali je Dunajska vlada še na stališču Dunajskih punktacij ali ne? Ona je na tem stališču, torej je tudi pravosodni minister. Ako je pa to resnično, je resnično tudi to, da je treba vsako točko in tudi podrejene oddelke vsake točke teh punktacij reševati v sporazumljenju vseh strank, udeleženih teh punktacij. Ni torej gledati toliko na poprejšnje zakone, n. pr. dež. zbora češkega, kolikor na to, kakó stojé v vsakem vprašanju vse udeležene stranke. S punktacijami, dokler se jih drži kaka udeležena stranka, je napočila nova doba za nadaljnje postopanje. To velja tudi za osrednjo vlado in torej tudi za njene pojedine ministerske člene.

Znano pa je, da večina češkega deželnega zbora se je izrekla za odloženje punktacij na ugodnišo dobo; iz tega sledi, da je treba soditi in presojevati tudi naredbo pravosodnega ministra po tem glasovanju, ker je izšla še le po istem glasovanju.

Moravski Staročehi, ki so glasovali za Plenerjev predlog, so prezrli to stališče, sklicujoč se na zakone stareje nego so punktacije. Nekateri češki veleposestniki, ki niso glasovali za Tilšerjev predlog, so dali zaušnico samim sebi, ko so sami glasovali za odloženje punktacij, a sedaj prezrli pomen in zvezo tega odloženja s Tilšerjevim predlogom.

In slovenski poslanec Klun je pokazal lepo slovansko vzajemnost o tej priliki, kakor jo je tiral vedno v smislu in zagovarjanju protislovanske, pred vsem politike poljske frakcije, katera, kakor drugim, obrača sedaj tudi njemu hrbet, ko se je združila zopet s poprejšnjo svojo zaveznico, nemško levico.

„Slovenec“ zaključuje svoj zagovor Klunovega glasovanja z besedami, da ni treba Slovencem obžalovati,

če so Mladočehi propadli s svojim predlogom. V tem tiči sofizma; saj Mladočehom ni šlo pri tem za princip vstvarjanja okrajnih sodišč po narodnosti v obče, ampak za rešitev vprašanja v posebnem, v jednem samem slučaju, so li se rušili za Češko veljavni zakoni ali ne. Ako bi bili torej dotični slovenski poslanci tu glasovali za Tilšerjev predlog, ne bi bili s tem nasprotovali ali prejudikovali načelu o deljenju takih okrajev po narodnosti. Mladočehi bi ne bili mogli niti staviti svojega predloga, ako bi ne bili menili, da se je rušil kak zakon. S tem torej je uničen zagovor „Slovenčev“, s katerim hoče potolažiti Slovence o postopanju Klunovem.

Kar se dostaje ločenja okrajnih sodišč administrativnim potem, za katero se vneumlje poleg poslanca Kluna sedaj tudi „Slovenec“, je pa takó važno, da smo o tej točki danes spregovorili posebe.

Hrvatsko-slovenski klub. Kakor poroča dalm. „Narodni List“ v dopisu Dunajskem v št. od 21. t. m., zasnoval se je tak nezavisen klub. Program njegov so 16. t. m. podpisali: Biankini, Dapar, Leginja, Perić in Spinčić. Pristopi pa tudi kak Slovenec, gotovo dr. Gregorec. „Hrvatsko-slovenski klub nastojati će o tom, da se razne skupine, u kojim sjede zastupnici srodnih plemena, stope u „Parlamentarnu ligu austrijskih Slavena.“

Mi ta korak in posebe cilj novega kluba iskreno pozdravljamo.

„Hrvatski klub“ v Dalmaciji. 6 poslancev deželnega zbora dalmatinskega se je združilo v poseben klub, kateremu je program: 1. Združenje Dalmacije s Hrvatsko na temelju hrvatskega drž. prava. 2. Priznanje po državljanstvu in zemlji jedinega naroda hrvatskega v vsej Hrvatski. 3. Pravo državnega hrvatskega jezika v javnih uradih. 4. Spojenje Dalmacije z železnico s Hrvatsko, in obrana njenih zanemarjenih ekonomskih interesov.

Na Hrvatskem so sedaj deželnozborske volitve. „Obzoraška“ stranka je sklenila, to pot ne udeležiti se volitev. Stranka prava in Srbi postavljajo svoje kandidate. Stvari so spletene, in na žalost bode imel le madjarski sistem dobiček od razporov med hrvatskim narodom. Tudi Hrvate le skrajna narodova sila združi v složno postopanje. Vprašanje je le, ali ne bode prepozno, v dobi, ko dobiva tujstvo vedno več moči in vpliva po Hrvatski in Slavoniji.

Dr. Rieger v posebnu pismu ali odgovoru predsedniku Praškega nadsodišča odklanja imenovanje 2 novih členov v komisijo za razmejevanje sodnijskih okrajev namesto izstopivšega dr. Mattuša in dr. Zatke, ker se ne čuti več poklicanega, vesti se kot voditelj češkega naroda, in ker se po ovinkih misli doseči mnogo takega, kar ni ne po besedah, ne po smislu v protokolu Dunajskih punktacij. S tem je hudo zadel dr. Rieger vse te, kateri se nočejo držati več smisla Dunajskih punktacij; zajedno pripoznava posredno svojo zmoto, ko je mislil

optimistiški o možnosti sprave na podstavi istih punktacij. Obžalovati je le, da je on še sedaj na krivem stališču, sodeč, da bi prišlo do sprave, ko bi se prav izvršile Dunajske punktacije, v tem ko je uže v njih določbah izrečeno kršenje narodne enakopravnosti.

Hrvatska mladina na Dunaju in pa glasbeno-glediščna mednarodna razstava. Hrvatska mladina je z lastnim trudom dosegla, da je v etnografskem oddelku navedene razstave izloženo tudi nekoliko jugoslovanske narodne umetnosti. Mladini je pripomogel sešeno velezaslužni glasbeni teoretik in v resnici velik raziskovalec na polju narodne glasbe prof. F. Kuhač. Tako je on podal lepo zbirko, kakor tudi glasbeni zavod v Zagrebu. Zbirka glasbal ali instrumentov obseza 53 komadov izbranih in lepih primerov raznih vrst. „Tu, pravi dopis „Hrvatski“ z Dunaja, nalaziš pod staklom na stolu dudakah, diplah, sviralicah, sviralinah, zvizdalah, hajdukah, dvojnicah, trojnicah, zvekljah, kozarskih rogovah, tamburicah, dangubah, bisernicah i šarah iz raznih krajev Hrvatske. Na zidu izložene su gajde, gajdine korablje od drveta i željeza, gusle (gege), vijala iz Spljeta, Čeman iz Bosne, šaltve sa čulom, bučine, malo i veliko sopjelo, kravarski rogovi, dvie bojne trublje starih Hrvatah, trumbetah, čegrtaljkah, čaktar i modeli; kako se tamburice izradjuju, u obrtnem odjelu izložit će se 80 komadah vrlo lepo izradjenih tamburah“. Cesar sam je pri otvorenju razstave izrazil se, da je ta zbirka vrlo lepa in zanimiva. A kaj bi še le bilo, da bi se bili Hrvatje in Srbi austrijski skupno udeležili te razstave; napravili bi bili tako značilen oddelek, s kakoršnim bi se ne mogla odlikovati nobena druga, najmanj neslovanska narodnost. No, mladina, ki je malone brez pomoči skupnega naroda priredila poseben oddelek, zasluži toliko več pohvale. Slovani v obče razvidijo samo iz imen glasbal, da so se drugod uže izgubila, ali pa da jih nikdar niso imeli v takem številu, kakor jih imajo med hrvatsko-srbskim naseljenjem.

900letje ustanovljenja na Volynji episkopske stolice praznujejo Rusi sedaj v konec maja. V Šematizmu Levovske mitropolične arhieparije na 1892. leto čitamo: „Sv. Vladimir, sprejevši krščansko vero, je, po razrušenju mesta Červenja, postavil temelj mestu Vladimiru-Volynskemu, kjer je ustanovil rusko episkopstvo, kakor se kaže, preneseno iz mesta Červenj. V drugi polovini XI. stoletja se je ustanovilo episkopstvo Peremyšelsko, potem pa v XII. stoletju gališko. Prvi gališki episkop je bil Aleksij, za njim je sledil Kosma, Jona, Gerontij, Efrem, Ivan, Meletij, Afanasij. poslednji je umrl začetkom XIV. stoletja. Titul gališke metropolije, ki so ga uže zdavna rabili gališki škofi, bil jim je zakonito priznan po kralju Kazimiru okolo l. 1371, in so tej mitropoliji pripadali: eparhija holmska, turovska, peremyšelska in vladimirska, v metropolita pa se je izbiral kateri si bode škof.

K temu pristavlja „Пар. Русь“ 100 št. t. l. (od 15. t. m.), da je holmska škofija pripadala gališki metropoliji

do l. 1875. Mesto Červenj je dalo ime „Červonaja Rusj“, a stvar o nastanku Vladimir-Volynske škofije dokazujejo zgodovinski viri drugače, nego se godi v navedenem Šematizmu. Dan o ustanovljenju škofijske stolice v Vladimiru Volynskem je neznan, ker se je izgubil v mraku stoletij; zaradi tega se je dan praznovanja določil v 11. (23.) maja, t. j. v dan sv. Cirila in Metodija, prosvetiteljev slovanskih. Gališki Rusi bi imeli pravo, kakor v Rusiji, praznovati ustanovitev Vladimir-Volynske škofije, in bi ne mogli tega smatrati za politiško manifestacijo. Ker to izrecno omenja „Гад. Русь“ je znamenje, da poljska stranka bi ovajala tudi to. Ustanovitev škofijske stolice v Vladimiru Volynskem je utrdilo na Volynji, v Podolju in Galičini krščansko vero in je bila ne samo istočnik prosvetčenja naseljenja teh ruskih zemelj, ampak je osvetila v njih tudi rusko narodnost, ker so imeli ruski predniki možnost, okoristiti se z Božjo besedo in bogoslužjem na narodnem slovanskem jeziku, kakor sedaj. Sv. Vladimir je sezidal hrama sv. Vasilija Velikega in Vspenija Božije Matere, ki stojita še dandanes v Vladimiru, ki ga je takisto on sezidal. Med nasledniki sv. Vladimira so se odlikovali kot modri vladarji, blagotvorniki in zaščitniki zapadne Rusije: Mstislav, Izjaslavič, Roman Mstislavič, Danil Romanovič Vladimir Vasiljkovič, Mstislav Danilovič, Lev Danilovič, Jurij Levovič i dr. Dostojni spomina so tudi knezi Ostroški: Vasilij Danijil, Feodor, Konstantin Ivanovič, sešeno pa Konstantin Konstantinovič, in kneginja Julijana Oljšanska, zaščitniki zapadne in litovske Rusije. Upravniki, strojitelji in dobrotniki cerkev in samostanov v zapadni Rusiji so bili knezi Čartoryski, Četvrtynski, Sanguški, Korybuti — Višnjevečki, Solomerečki, Goljšanski, Gojski, Potocki in mnogi drugi. S temu spomini, pristavlja „Гад. Русь“ hočejo gališki Rusi praznovati devetstoletje cerkovne organizacije v zapadni Rusiji, ker takó zaukazuje zgodovina, brezstrastna svedokinja človeških dejanj, in čustvo spoštovanja velikih in slavnih knezov, podjetnikov in prednikov, privedših ruski narod h Kristovi veri, in utrdivših s slovanskim bogoslužjem rusko narodnost.

Prva hanaška razstava. Kakor znano, se z največjo marljivostjo pripravljajo Čehi vseh dežel za narodopisno češko razstavo. Sešeno je bogata Morava mrtvih in živih starin, tu pa se tudi odlikujejo dejatelji, da oživljajo narod v povračanje k staremu slovanskemu značaju. V dan 3. junija priredé na Moravi v Kojetinu posebno razstavo, rekli bi, na poskušnjo za narodopisno razstavo, ki bode 1893. v Pragi. Program slavnosti bode naslednji: Na vrsto pridejo stare narodne igre in plesi hanaški, po možnosti hanaške svatbe, vse v krojih hanaških. Na razstavi Kojetinski bodo zastopani kroji moški in ženski, stare posode, stari načini gospodarski, izdelki domače obrti, staro slikanje, stebri, ki so nekdanj lepšali dome hanaške. Narod radostno nabira razne starine za Kojetinsko razstavo, teh starin odpošljejo potem mnogo na etnografsko razstavo v Prago.

Sokoli in Nancy. Češki in najbrže tudi jugoslovanski Sokoli se pripravljajo, da bi šli sedaj k slavnostim francoskih

gimnastov ali telovadcev v mesto Nancy. Na Francoskem jih hočejo slovesno in gostoljubno sprejeti. V ta namen pri- skrbi se jim tudi vozna pot ceneje, in bodo Sokoli v obče imeli mnogo olajšav. Češki Sokolci se oglašajo pri dr. Janu Podlipnem, poslancu v Pragi. Uže to, da so slovanski Sokoli samo razglasili svojo namero, je nemške liberalne in naci- onalne liste zbodlo, in so začeli po starem. uže utrjenem običaju, ovajati in zasmehljivo pisati zlasti proti češko-slo- vanskim Sokolcem. A da nemški telovadci, pevci i dr. hodijo na izlete v razne dežele med Nemce in Nenemce, in da ob takih prilikah razkrivajo svoja srca, ravno kakor želé, to je vse prav, in Slovani, v resnici, so toliko tolerantni, da drugim ne očitajo čisto ničesar. Po največ se slovanski listi oglašajo ob takih prilikah, da bi pokazali, kako svobodo si dovoljujejo neslovanska društva, v tem ko jo krčijo slo- vanskim društvom in pojedincem s hujskanjem, ovajanjem in vsakovrstnim sumničanjem. Slovani ne poznajo dvojnih mer, po katerih merijo agresivne tuje stranke, z jedno za se, z drugo za Slovane. Ker je to Slovanom znano, in ker po- znajo tudi vzroke o tem, je najbolje, da hodijo ti vedno od- ločniše po zakonitih potih dalje, ne meneč se, kaj počenjajo proti njim napadajoče stranke s pomočjo židovskega no- vinarstva.

Poljaki na Pruskem sedaj po svojih listih sami to- zijo, da „novi kurs“ jim ni niti najmanje izpolnil, kar je obetal za razne usluge, storjene v državnem zboru Bero- linskem po njih poslancih. Niti sedaj pokopani ali odlo- ženi konfesionalni šolski zakon ni privolil, da bi se po šolah učila mladina krščanski nauk na poljskem jeziku. Pač pa se pošiljajo učitelji nemški v čisto poljske kraje, in tem učiteljem dovoljuje državni zbor plače in nagrade za to, da poučujejo poljske otroke v nemščini. Dovo- ljeno je Poljakom, da na svoje stroške vzdržujejo pouk na poljskem jeziku; ali njih listi se pritožujejo, da da- rovi v ta namen posihajo popolnoma, da je bil začetkom le plamen slame, ki je pogorel nagloma. Taka je torej za pruske Poljake tista hvalisana nova doba, katero so tudi slovanski „konservativni“ listi opisavali svojim či- tateljem. Med poljskimi listi sta v obče jedino še 2, ka- tera pišeta še vedno prijazno o pruski vladi, a drugi listi sami trdè, da ne umejo več sedaj teh 2 novin.

Zaključci „stranke prava,“ koje je prihvatala ista stranka na svojem zadnjem sastanku, na Rieci, glase:

1. stranka prava ima temeljem državno pravo i na- rodno pravo hrvatskoga naroda. 2. Zadaća je stranke prava ujedinjenje i nezavisnost svih hrvatskih zemalja. 3. Kljubovi stranke prava u svim hrvatskim zemljama, koji klubovi ili obstoje, ili će se ustrojiti, radeć samostalno i prema temeljnim načelima stranke, imati će solidarno postupati za ostvarenje zadaće, označene u drugoj točki. 4. Stranka prava nepriznaje, da su krjepostne i obvezatne za Hrvatsku one ustanove, koje su u protuslovlju sa hrvatskim državnim pravom i mogu zakasnuti ostvarenje zadaće, naznačene u drugoj točki, te, služeć se svim ustavnim sredstvima, nastojati će, da te ustanove budu ukinute. 5. Stranka je prava dužna pobijati stranke, koje danas obstoje u Hrvatskoj, te priznaju kao krjepostne i

zakonite ustanove, naznačene u točki četvrtoj. 6. Stranka prava u Banovini priznaje važnost onomadnjega izstupa še- storice zastupnika na dalmatinskom saboru iz narodnoga kluba, i nada se, da će oni, ustrojiv se u poseban klub, imati temeljem rečene naše zaključke, te će ih podu irati u ovoj slučajnoj težnji. 7. Stranka prava smatra između svih stranaka u monarkiji mladočesku stranku kao svoju načelnu saveznicu, te joj, uz uzajemnost, neće uzkratiti svoje pod- pore. 8. Stranka prava smatra trojni savez štetnim za interesa Hrvatske napose, a Slavena ove monarkije u obče. 9. Stranke prava izjavljuje, da u Hrvatskoj neobstoje nijedan drugi po- litički narod, izuzevši hrvatski narod. — Stranka će prava podupirati, uz uzajemnost, težnju rodoljuba u kraljevini Srbiji i u kneževini Crnogorskoj, u koliko one neprejudiciraju hr- vatskom državnom pravu.

„Српска књижевна задруга.“ V Belgradu so od- lični književniki osnovali „Srbsko književno zadrugo“, in jim je vlada uže potrdila pravila. Namera zadrugi je: da podpomore pravilniše širjenje odbranih del iz lepe književ- nosti in iz obče koristne pouke in da takó vstvarja knjiž- nico za vse redove naroda. Sedež ji je v Belgradu. Skrbeti hoče: da kritiški prireruje izdanja starejih in novejih knji- ževnikov srbskih; da izdaje odbraniša dela iz sodobne lepe in obče koristne književnosti; da vodi izbor in prevajanje in zajemlje iz slovanskih, inostranih in klasiških književnostij, da v obče pripomore širše razvitje narodne književnosti, olajšujoč izdanje in širjenje knjig z vsemi sredstvi, ki jih bode imela na razpolaganje. Izdajala bode vsako leto po jedno kolo knjig s svojimi pomočki, najmanj po 6 knjig, vsako vsaj po 6 pol obsežno. Redni člani plačajo po 3 gold. na leto. Predsednik je Stojan Novaković, knjižničar: Andra Gavrilović.

Črna Gora in Turčija, kakor dokazujejo izredno vzajemna pozdravljenja in sprejemanja v Skadru in na Ce- tinju, ste sedaj v jako prijaznih odnašanjih. To, kakor piše „Глас Црногорца“, bode vplivalo tudi na sosednje Albance, turške podanike, da bodo v miru živeli s Črnogorci. Pri- jateljstvo kneza črnogorskega s sedanjim sultanom Abdul- Hamidom je vsekakor pomenljivo tudi v pogledu mednarodnega politiškega položaja. Zato pa skušajo neprijatelji Slovanstva sejati razpor in črnijo nepretržno tudi malo Črnogoro. Radi bi zasejali nemir in nesložnost na Črni Gori sami in sicer med vplivnimi Črnogorci in knezom. Da hujskajo tudi sultana proti Rusiji, je stvar ne le znana, ampak stara ter je tudi stalna.

Srbska književnost na tujih jeziki. Švedski knji- ževnik Alf. Jensen, ki je preložil „Gorski vijenac“ na švedski, začel je prelagati tudi dela odličnih srbskih književnikov, kakor: Ljubuše, Lazarevića, Matavulja in Veselinovića. Sedaj je preložil Matavuljevo delo: „Нобо Опыхје“ najprej na švedskem, potem na angleškem jeziku. Jensen hvali v pred- govoru pisatelja in junaštvo srbskega naroda.

Proti fonetiki med gališkimi Rusi je protestoval narod s stotisoči podpisov, naposled se je poleg preprostega duhovenstva izrazil proti njej tudi episkopat, namreč Mitro- polit Silvester, episcop Peremyšelski Julijan in Stanislavski

Julijan. Drugače tudi ni bilo pričakovati. Novočristi pa bodo še nadalje delali politiko s pačenjem starega pravopisa, ali narod premaga take poskuse, ki se vršé na voljo Poljakov in posebne politike.

Julius Eduard Wjelan, župnik v Slepju na pruski Lužici, rojen 1817., je umrl ondi 7. aprila t. l. On je bil srbski pisatelj, podpornik srbske književnosti, velik zaščitnik srbskega naroda, dolgoletni člen Matice Srbske. V najhujših časih je branil on možato srbsko narodnost ob pruskonemški meji; narod ga je ljubil, a spoštovali so ga tudi nasprotniki srbskega naroda v Lužicah. Podpiral je vse, kar je bilo narodnega. Poznal je slovanske, kakor vstočne jezike. Najvažniši znanstveni spis njegov je razprava, natisnena v Časopisu Mat. Srbske l. 1869, pod naslovom: „Namježno-Mužakowska wotnožka serbsčiny.“ „Lud, kakor pravi žalostinska o njem, „Lud srbski pak pri jeho marach plaka — a jemu za wšo dželo wótčinske Džens na rocu scele palmy česće džaka . . . Tu w Serbach Wjelan v češči zawostanje“.

Mačicy Serbskeje hlowna zhromadzizna ali Lužiške Matice Srbske obči zbor je bil letos 20. aprila v Budišinju (Bautzen). Predsednik can. cap. schol. Michal Hornik opomnil je, da je pristopilo nekaj mlajših Srbov v društvo; nato je podal poročilo o Matičinem delovanju v 45. letu njenega obstanka. Pokojni župnik Wjelan Slepjanski je bil od početka njen član. Dohodkov je bilo 3175, stroškov pa 3116 marek. Celo imetje Matičino sestaja iz 3070 marek. Dohodkov za zidanje Matičinega doma je bilo 11285 marek, stroškov pa 1000 marek. Imetje za ta dom znaša 11.883 marek. Dom se bode kmalu zidal. Na konec zborovanja so zape'i: „Hišće Serbstvo njezhubjene“. Na večer pa so došedšim Matičarjem na čast priredili krasno Besedo z glasbenim sporedom. Slovani rabimo za razne pokrajine slovanskega naseljenja superlative, s katerimi označujemo hudo naše položanje; a nikjer se ti pridevniki v najvišji stopinji ne prilegajo v večji meri, nego pri lužiških Srbih, in vendar še ne obupujejo, temveč od leta do leta naraščajo rodoljubi, ki zbirajo svoje duševne in gmotne sile ter jih posvečujejo narodu v njegovo probujenje.

Krščanska strpnost. „Глас Црногорца“ od 14. t. mes. priobčuje „Искрѣни поздрав“ pravoslavne episkopa dalmatinskega Nikodima kleru in pravoslavnemu narodu. Med drugim kaže, da je sveti Ciril rabil prvi besedo „pravoslavni“, da je torej stara, ne pa še le izposojena ali zanesena na pr. od Rusov med Srbe, v tem ko so jo že imeli med Srbi, ko se je krščanstvo še le zanašalo med Ruse. Nadalje kaže, kakó se dandanes od nekih stranij širi mrženje in nestrpnost proti pravoslavnim kristijanom. Na to vpraša: „Pa kako ćemo se mi sada vladati pri ovakovim pojavama

vjerske nesnošljivosti? Hoćemo li mi zbog ovoga postati sa naše strane nesnošljivi? Ne i nikada, draga i ljubezna braćo moja! Vjerska je snošljivost plod hristijanske ljubavi, i kad bi mi sada htjeli vraćati milo za drago, te pokazivati nesnošljivost i sa naše strane, mi bi tijekom pokazali, da nema u nama hristijanske ljubavi; pokazali bi, da smo strastima zaneseni, i da nijesmo pravi sinovi pravoslavne crkve . . .“ Naj se zrcalijo v zrcalu teh stavkov ti, katere zadevajo tudi pri nas. Da bi ne bili slepi nasproti — samim sebi, videli bi lastne obraze z mnogokatero črno marogo.

Nemški prevodi. Nedavno sem šel v Kijevu mimo knjižne prodajalnice, kar vidim v oknu: Anna Korenina, Roman aus dem Russischen des Grafen Leo Tolstoj; übersetzt von Hans Moser. Ako je res, da je Nemec izmisli opico, je ta Nemec gotovo ta-le Hans Moser. Le pogledite v znamenitej Universal-Bibliothek Reklama prve stranice. Tam čitate geslo: „Rache ist süß, ich spiele Ass“. V kakej zvezi sta ta dva stavka med soboj, ne morem uganiti: maščevanje je sladko, in jaz igram ass!! S kartami v roki se Hans Moser sladko maščuje. V ruskem izdanju glasi se to geslo: „Міѣ отмѣненіе и Азъ воздаѣмъ“. Tako na nekem mestu sv. pisma govori Gospod Bog. Po nemški je to: „Mein ist die Rache, und Ich werde vergelten“. Mestime (zaimek) „Азъ“ (jaz) je H. Moser imel za karto „Ass“!! Ta karta se po ruski zove „tuz“, in ko bi Rus geslo Hansa Mosera prevel na ruski jezik, rekel bi točno: „Сладко, отмѣненіе, и я хожу съ туза“. Lahko se čestita g. Reklamu, da ima na razpolaganje takega izvrstnega znatoka ruskega jezika, in čestitamo po pravici tudi onim, ki čitajo ruske romane v nemškem prevodu, ali pa se jih celo poslužujejo kedar prevajajo z ruskega jezika na kak drug jezik.

Roščin.

Književnost.

„Vesna“, mesečnik slovenskega dijaštva, ki izhaja v Celju, došla nam je v skupni 3. in 4. številki. Vsled napadov pri 1. št. so izdajatelji uže pri 2., kakor sedanji številki pokazali lep napredek glede na vsebino, kakor jezikoslovno obliko. List stoji za vse leto 1 gld. 50 kr., uredništvo mu ja na Dunaju (VIII. Wickenburg! 12), založnik in tiskar pa D. Hribar v Celju, kamor se pošilja naročnina.

Narodne biblioteke Krajčeve v Novem Mestu izšel je 39. snopič. Cena mu je 15 kr.

„Dalmacija“. Prievod s njemačkoga. Svežčič 3. Ciena 30 nvč. Nakladom F. Maršića u Spljetu.

Србин и Хрватица или љубав и народност. Роман Душана Рогича. Cena 50 kr.

900-лѣтіе православія на Волыни. Очеркъ А. П. Липранди (А. Вольнецъ). Cena 75 kop.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. n za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44